

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vztahy Austrálie a USA a Nového Zélandu k USA po
druhé světové válce - komparace**

Tereza Bartošová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

**Vztahy Austrálie a USA a Nového Zélandu k USA po
druhé světové válce - komparace**

Tereza Bartošová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Davidovi Šancovi, PhD. za jeho vstřícný přístup, odbornou pomoc a čas, který mi při zpracování předkládané bakalářské práce věnoval.

Obsah

1. ÚVOD.....	9
2. SPOLUPRÁCE V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH	12
2.1 Spolupráce mezi státy	12
2.2 Formy/způsoby spolupráce	13
2.2.1 Bilaterální rovina spolupráce	14
2.2.2 Multilaterální rovina spolupráce	14
2.3 Oblasti spolupráce	15
2.3.1 Ekonomická spolupráce	15
2.3.2 Bezpečnostní spolupráce.....	16
2.3.3 Politická spolupráce	17
2.3.4 Kulturní spolupráce	17
2.4 Pohledy teorií mezinárodních vztahů na spolupráci.....	17
2.4.1 Realismus a liberální institucionalismus	18
2.4.2 Neorealismus a neoliberální institucioanlismus	19
2.4.3 Konstruktivismus	21
3. VZTAHY AUSTRÁLIE A USA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	22
3.1 Formování australsko-amerických vztahů – od Spojeného království ke Spojeným státům.....	22
3.2 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti ekonomické.....	24
3.2.1 Ekonomická situace v Austrálii	25
3.2.2 Australsko-americký obchod	26
3.3 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti bezpečnostní	29
3.3.1 Austrálie a Tichomořský bezpečnostní pakt.....	29
3.3.2 Austrálie a angažovanost v amerických vojenských konfliktech	31

3.3.3 Transformace bezpečnostní politiky Austrálie v 80. letech	32
3.3.4 Americko-australské bezpečnostní vztahy ve 21. století.....	32
3.4 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti politické	33
3.5 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti kulturní.....	36
4. VZTAHY NOVÉHO ZÉLANDU A USA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	41
4.1 Formování novozélandsko-amerických vztahů – od Spojeného království ke Spojeným státům.....	41
4.2 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti ekonomické.....	44
4.2.1 Ekonomická situace na Novém Zélandu.....	44
4.2.2 Novozélandsko-americký obchod.....	45
4.3 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti bezpečnostní.....	47
4.3.1 Nový Zéland a Tichomořský bezpečnostní pakt.....	48
4.3.2 Nový Zéland a angažovanost v amerických vojenských konfliktech	49
4.3.3 Transformace bezpečnostní politiky Nového Zélandu v 80. letech..	50
4.3.4 Americko-novozélandské bezpečnostní vztahy v 21. století.....	51
4.4 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti politické.....	53
4.5 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti kulturní	56
5. KOMPARACE.....	59
6. ZÁVĚR.....	70
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	74
7.1 Prameny.....	74
7.2 Literatura.....	74
7.3 Internetové zdroje	81
8. RESUMÉ	86

Seznam použitých zkratek

AANZAFTA	Dohoda o volném obchodu mezi ASEAN, Austrálií a Novým Zélandem (<i>ASEAN-Australian-New Zealand Free Trade Agreement</i>)
ACI-FTA	Dohoda o volném obchodu mezi Austrálií a Chile (<i>Australia-Chile Free Trade Agreement</i>)
ANZAC	Australsko-novozélandský armádní sbor (<i>Australia and New Zealand Army Corps</i>)
ANZCERTA	Australsko-novozélandská dohoda o užší hospodářské spolupráci (<i>Australia New Zealand Closer Economic Agreement</i>)
ANZUS	Tichomořský bezpečnostní pakt (<i>Australia, New Zealand and United States Security Treaty</i>)
APEC	Asijsko-Pacifické hospodářské společenství (<i>Asia-Pacific Economic Cooperation</i>)
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie (<i>The Association of the Southeast Asian Nations</i>)
AUSFTA	Dohoda o volném obchodu mezi Austrálií a Spojenými státy (<i>Australia-United States Free Trade Agreement</i>)
AUSMIN	Australsko-americké ministerské konzultace (<i>Australia-U.S. Ministerial Consultations</i>)
CSCAP	Rada pro bezpečnost a spolupráci v Pacifické Asii (<i>Council for Security and Cooperation in the Asia-Pacific</i>)
SAFTA	Dohoda o volném obchodu mezi Singapurem a Austrálií (<i>Singapore-Australia Free Trade Agreement</i>)
SEATO	Organizace jihoasijské smlouvy (<i>South East Asia Treaty Cooperation</i>)
TPP	Transpacifické partnerství (<i>Transpacific Partnership</i>)
UNWTO	Světová organizace cestovního ruchu (<i>United Nations World Tourism Organisation</i>)

WTO

Světová obchodní organizace (*World Trade Organization*)

1. ÚVOD

Austrálie a Nový Zéland jsou ostrovní země, které spojuje jak blízká geografická poloha, tak historicky provázané vztahy se Spojeným královstvím. Spojené království mělo do poloviny 20. století na obě země značný vliv a zajišťovalo jim bezpečnostní ochranu, nicméně druhá světová válka přinesla do tohoto vztahu nezanedbatelné změny. Díky fatální neschopnosti Spojeného království zajistit bezpečnost těchto vzdálených zemí, Austrálie a Nový Zéland započaly spolupráci s jednou ze supervelmocí této doby, a to Spojenými státy americkými. Spojené státy americké dokázaly efektivně čelit japonské agresi a tím zaručit kýženou bezpečnost těchto dvou států.

Avšak spolupráce se Spojenými státy se netýkala jen oblasti bezpečnostní, Austrálie a Nový Zéland využily možnosti kooperace i v oblasti ekonomické, politické či kulturní. Jak dalece byla (či stále je) spolupráce ve výše zmíněných oblastech uskutečňována je předmětem zkoumání předkládané bakalářské práce. Přičemž ke zkoumání vztahů se Spojenými státy budu přistupovat jednotlivě, tedy optikou jak samotné Austrálie, tak Nového Zélandu. Jak napsal australský politolog Thomas Bruce Millar (1980: 192) „*žádné dvě země nevedou totožnou politiku, nenachází se ve stejné situaci a ani nemají stejné cíle. Každá země je vězněm své vlastní geografické polohy a historie. Každá země je po většinu času reaktorem na události, které přicházejí zvenčí a které určují politiku uvnitř*“¹.

Téma mé bakalářské práce je komparace vztahů Austrálie a Spojených států amerických se vztahy Nového Zélandu ke Spojeným státům americkým po druhé světové válce. Toto téma považuji za aktuální, protože v průběhu posledních let, kdy se z „nepřátelské“ Asie stává spíše potencionální partner pro kooperaci

---

¹ V anglickém originále: „*No two countries are in identical situations, have identical objectives, or adopt identical policies. Each is the prisoner of its geography and of its history. Each, for most of the time, is a reactor to the circumstances and events that bear upon it from without and that determine its polity from within*“ (Millar 1980: 192).

v asijsko-pacifickém regionu, je přinejmenším zajímavé sledovat vývoj vztahů Austrálie a Nového Zélandu ke Spojeným státům americkým.

Cílem mé bakalářské práce je na základě analýzy provedené metodou komparace identifikovat a objasnit případné rozdíly či shody ve vztazích Austrálie a vztazích Nového Zélandu ke Spojeným státům americkým po druhé světové válce do současnosti, tedy do konce roku 2012. Přičemž se zaměřuji na komparaci vztahů bezpečnostních a ekonomických, ale opomenuty nejsou ani vzájemné kulturní a politické vazby. Pomocí této analýzy bych ráda potvrdila či vyvrátila hypotézu, že Austrálie i Nový Zéland spolupráci se Spojenými státy rozvolňují a zaměřují svoji pozornost na asijské země.

Předkládaná bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol. Počáteční teoretická kapitola je věnována stručnému úvodu do problematiky spolupráce států v mezinárodních vztazích. Nejdříve se věnuji představení druhů spolupráce, které státy mezi sebou nejčastěji uzavírají, tedy bilaterální a multilaterální rovině spolupráce. Dále se zaměřím na oblasti, ve kterých státy mohou kooperovat a jaké benefity taková spolupráce přináší. V závěrečné části uvedu pohledy teorií mezinárodních vztahů na výše zmíněnou problematiku.

Druhá kapitola se již plně věnuje vztahům Austrálie a Spojených států amerických. Přestože název mé práce napovídá, že se budu zabývat vzájemným vztahem těchto zemí až po druhé světové válce, dovolila jsem si zařadit na začátek této kapitoly stručný úvod, který nastíní situaci před a za druhé světové války, která vedla k bližší spolupráci těchto dvou zemí. Tato kapitola pojednávající o spolupráci a vztazích Austrálie se Spojenými státy je rozdělena na dílčí podkapitoly, které se věnují jednotlivým odvětvím spolupráce, tedy spolupráci a vztahům v oblasti ekonomické, bezpečnostní a následně stručněji oblasti kulturní a politické. Třetí kapitola je koncipována analogicky jako kapitola předchozí. V několika podkapitolách představím jednotlivé dimenze vzájemné spolupráce Nového Zélandu se Spojenými státy americkými.

Čtvrtá kapitola, tvořící jádro této bakalářské práce, je samotnou komparací výše zmíněných vztahů. V této části práce pomocí metody komparace porovnáám vývoj vztahů Austrálie a Spojených států a Nového Zélandu a Spojených států v období po druhé světové válce do konce roku 2012. Jako hlavní kritéria komparace jsem zvolila v oblasti bezpečnosti především postoj Austrálie a Nového Zélandu k obrannému paktu ANZUS. Co se týče ekonomické spolupráce hlavním kritériem, které budu sledovat, je objem australsko-americké a novozélandsko-americké obchodní výměny. V oblasti politické podrobím bližšímu zkoumání jednotlivé postoje australských a novozélandských vlád k otázce spolupráce se Spojenými státy americkými. Posledními kritérii, která budu v této komparaci sledovat, jsou celkový objem vzájemné migrace a cestovního ruchu těchto tří zemí a také kulturní výměnu prostřednictvím přílivu zahraničních studentů. V závěru této komparace aplikuji na výše zmíněnou spolupráci vybrané teorie mezinárodních vztahů.

Při zpracování této bakalářské práce jsem využívala především zahraničních knih a internetových zdrojů. V teoretické kapitole jsem vycházela především z knih a odborných článků R. Keohana, R. Lebowa a J. Grieca. V kapitolách zabývajících se konkrétními vztahy se Spojenými státy jsem volila zdroje dle jejich relevantnosti. Údaje týkající se objemu obchodní výměny jsem čerpala z dat zveřejněných vládami příslušných států. Stejně tak v případě dat související s cestovním ruchem. V oblasti bezpečnostních vztahů byla pro danou problematiku nejpřínosnější kniha F. Donniniho – *ANZUS in Revision*. Publikace, které mi při zpracování této práce poskytly podrobnější pohled na historický vývoj Austrálie a Nového Zélandu, byly knihy od autorů G. Blaineyho a K. Sinclaira, a sice *Dějiny Austrálie* a *Dějiny Nového Zélandu*.

2. SPOLUPRÁCE V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH

Následující kapitola je chápána jako úvod do problematiky spolupráce v mezinárodních vztazích. Spolupráce v mezinárodních vztazích je relativně široký pojem, a proto je nejdříve tento termín vymezen. Dále jsou ve stručnosti představeny roviny a oblasti spolupráce, kterými se bude tato práce zabývat podrobněji v dalších kapitolách. Na závěr jsou uvedeny pohledy vybraných teorií mezinárodních vztahů na výše uvedenou problematiku, přičemž stěžejními teoriemi v této oblasti chápeme neorealismus a neoliberální institucionalismus z důvodu jejich relevantnosti k tématu. Konstruktivistické hledisko je zařazeno spíše jako ilustrace příkladu možného odlišného teoretického uchopení spolupráce.

2.1 Spolupráce mezi státy

„Spolupráce mezi státy je mnohem běžnější jev nežli válka²“ (Zartman – Touval 2010: 1). Americký politolog R. N. Lebow (2007: 295) považuje spolupráci (a její absenci) za aktuální téma v mezinárodních vztazích. Teoretické jádro studia spolupráce obecně vychází z realistického pohledu na mezinárodní vztahy, kdy mezinárodní prostředí je vnímáno jako anarchické. Takové prostředí přirozeně nedisponuje žádnými prostředky, jak vynucovat pořádek mezi státy a je na jejich samotném uvážení, se kterými státy či aktéry chtějí jednotlivé entity kooperovat. Nicméně samotný termín spolupráce v mezinárodních vztazích je relativně široký pojem.

A. Heywood (2008: 122) definuje spolupráci jako *„společné úsilí, zaměřené na dosažení prospěchu všech, kdo se na něm podílejí“*. Taková definice je ovšem dosti vágní, protože nám mnoho neprozrazuje. Logicky je možné, že spolu

---

² V anglickém originále: *„Cooperation among states is much more common than war“* (Zartman – Touval 2010: 1).

mohou spolupracovat všichni aktéři mezinárodních vztahů navzájem, avšak tato práce se zaměřuje pouze na spolupráci mezi státy.

Spolupráci je dále možné vnímat i jako určitý vztah mezi aktéry. Takový vztah může být přátelský, kdy cílem obou stran není poklidné vyřešení vzájemného konfliktu, nýbrž zájem o předvídatelnou a dlouhodobou spolupráci.³ Válečný stav mezi kooperujícími státy je v takovém případě nemyslitelný. Setkat se můžeme ale i se vztahem či spoluprací, která se odehrává mezi dvěma „nepřátelskými“ státy a jejím cílem bývá obvykle poklidné a mírové zvládnutí průběhu nějakého konfliktu, nikoliv jeho vyřešení⁴ (Zartman – Touval 2010: 2).

R. Keohane a R. Axelrod se pokoušejí definovat spolupráci v prostředí anarchie. Spolupráce mezi státy se dle jejich názoru vyskytuje pouze v situaci, kdy se smísí konfliktní a doplňující se zájmy participujících států. Spolupráce tedy nastane, když aktér (či aktéři) přizpůsobí své chování skutečným či předpokládaným preferencím jiného aktéra (či aktérů). Takto definovaná spolupráce ovšem nemusí nutně být z morálního hlediska „správná“ (Axelrod – Keohane 1985: 226). Z výše uvedených definic vyplývá, že chování aktérů, kteří se účastní spolupráce, je vedeno vůči nějakému cíli, který pro aktéry přináší určité (vzájemné) benefity. Keohanova a Axelrodova definice je obecně přijímaná a pomáhá nám rozlišit, které chování lze klasifikovat jako spolupráci, a které už nikoliv (Milner 1992: 467–468).

2.2 Formy/způsoby spolupráce

Spolupráce mezi státy se může objevovat v různých podobách. Obecně lze spolupráci v mezinárodních vztazích rozdělit na dvě roviny, a to rovinu

---

³ Příkladem nám může být přátelský vztah mezi Spojenými státy americkými a Spojeným královstvím či také vztah mezi členskými státy Evropské unie (Zartman – Touval 2010: 2).

⁴ Typickým příkladem je vztah Spojených států amerických a Sovětského svazu v době studené války (Zartman – Touval 2010: 2).

bilaterální a multilaterální.⁵ Obě zmíněné roviny spolupráce odvádějí státy od unilaterálního jednání⁶, ačkoliv rozdílnými způsoby a s odlišnými důsledky (Zartman – Touval 2010: 9).

2.2.1 Bilaterální rovina spolupráce

Spolupráce států na bilaterální úrovni předpokládá participaci dvou států, které se vzájemnou kooperací snaží získat určitý zisk či výhodu. Bilateralismus je tradiční formou spolupráce mezi státy, nicméně po skončení první a druhé světové války byla tato forma spolupráce již nedostačující (Patterson – Polk 1947: 118).

Bilaterální dohody se obvykle uzavírají pro specifický případ spolupráce. Spolupráce na této úrovni je téměř vždy dobrovolná, což umožňuje státům pečlivě si vybrat svého partnera a právo rozhodnout, zda si v případné spolupráci přeje stát dále pokračovat (Jenny 2002: 4–5). Nezbytnou součástí bilaterálních dohod bývá i dodržování pravidel tzv. reciprocity, která státy zavazuje k vzájemnému poskytování pomoci, výhod a služeb stejného druhu (Hubinger 2006: 28, 136).

2.2.2 Multilaterální rovina spolupráce

Multilateralismus zahrnuje spolupráci tří a více států. Tato forma spolupráce nabyla na důležitosti po skončení druhé světové války, kdy se zvýšil počet různých multilaterálních dohod mezi státy. Tyto dohody vedly také k vytváření nových multilaterálních mezinárodních organizací, které od skončení druhé světové války neustále přibývají (Keohane 1990: 731–732).

Spolupráce, která se odehrává za účasti tří a více států, je obvykle zaštitěna vytvořením a následnou existencí nějaké mezinárodní organizace. Tento druh

---

⁵ Setkat se lze ale i s jiným a obsáhlejším rozdělením. Například F. Jenny (2002: 4) hovoří až o čtyřech rovinách mezinárodní spolupráce, a to rovině bilaterální, multilaterální, plurilaterální a regionální.

⁶ Unilateralismus je definován následovně: „*tendence států vést jejich zahraniční politiku individuálně, s minimálními konzultacemi a angažovaností s ostatními státy, dokonce jejich spojenci*“ (Tedesco 2008: 235).

spolupráce ovšem vyžaduje, aby participující státy přijaly po delší dobu určitá omezení v jejich rozhodování a své aktivity směřovaly k uskutečnění dlouhodobých a přínosných cílů, nikoliv krátkodobých pokusů (Martin 1992: 768). Multilaterální dohody obvykle mívají přednost před bilaterálními ujednáními, proto se často multilaterální smlouvy či dohody stanovují volněji, aby státy získaly větší prostor pro vlastní bilaterální jednání (Hubinger 2006: 105).

Multilaterální spolupráce vyžaduje složitější vyjednávání, protože strany (státy) musí konsenzuálně stanovit společné normy a zásady, které budou posléze bez výjimky dodržovat. Kooperace mezi více státy pak přináší potenciální problém, kdy participující strany mohou být sobě nerovné. Taková spolupráce může v zásadě probíhat dvěma způsoby. Buď se stanoví normy a zásady, které zajišťují rovnocennou pozici slabších stran, anebo silnější strana slabší straně slíbí, že později přijde o své hegemonské postavení (Zartman – Touval 2010: 9).

2.3 Oblasti spolupráce

Státy spolu mohou spolupracovat v různých oblastech jejich činnosti. Nicméně tato práce staví do středu svého zájmu čtyři základní oblasti spolupráce, a sice oblast ekonomické spolupráce, politickou a kulturní oblast a v neposlední řadě také oblast bezpečnostní spolupráce.

2.3.1 Ekonomická spolupráce

R. Keohane (1984: 5) hovoří o skutečnosti, že největší hrozbou světové ekonomiky jsou konflikty mezi státy. Tyto konflikty se v průběhu 20. století začaly objevovat častěji, zřejmě v souvislosti s rozšířenou působností států v ekonomické sféře. Mezinárodní ekonomická spolupráce po druhé světové válce značně zintenzivněla, přičemž v této době zaznamenáváme také růst mezinárodní ekonomické vzájemné závislosti.

Mezinárodní ekonomické vztahy v současnosti převládají jako určující vazby pro další mezinárodní spolupráci. Ačkoliv není zcela jednoduché ekonomické vztahy jednoznačně definovat, obecně zahrnují výměnu zboží a služeb, pohyb kapitálu a v neposlední řadě také pohyb pracovních sil (Hubinger 2006: 93).

Ekonomické motivace ke zlepšení ekonomického stavu států jsou jedním z nejčastějších důvodů ke spolupráci. Odstranění bariér a zvýhodnění obchodu (nejen) s regionálními partnery obvykle přináší výhody pro obě strany (Padelford 1954: 207). V oblasti ekonomické spolupráce je jedním z výrazných ukazatelů intenzity kooperace objem vzájemné obchodní výměny. Ekonomická spolupráce přináší ekonomický růst, vytváření nových pracovních míst a zvyšování životních standardů obyvatel participujících zemí (Office of the United States Trade Representatives).

2.3.2 Bezpečnostní spolupráce

Každý stát usiluje o zajištění své vlastní bezpečnosti, a proto se státy soustředí na eliminaci možných hrozeb, které mohou být vojenské či nevojenské povahy (Eichler 2006: 8). Zajištění bezpečnosti státu je tedy jednou z nejdůležitějších oblastí činnosti státu a pro jeho přežití je naprosto vitální. Bezpečnostní spolupráci můžeme proto chápat jako potřebu zajištění přežití státu, kdy se spolupracující státy spoléhají na zdroje, aktivity a záměry jiných států. Taková spolupráce ale také zahrnuje určitou ztrátu svobody činnosti státu v této oblasti (Müller 2002: 370).

Státy spolupracují v bezpečnostní oblasti již od svého vzniku. Spolupráce velmi často existují na bázi tzv. vojenských aliancí, kdy se skupina států dohodne na vzájemné obraně proti konkrétnímu nepříteli, který není členem této aliance.⁷ Další důležitou mezinárodní spoluprací v oblasti bezpečnosti je spolupráce států formou kolektivní bezpečnosti.⁸ V takovém případě se státy sdružují do jedné platformy a chrání se mezi sebou (Waisová 2009: 81–83).

---

⁷ Za alianci můžeme označit NATO či ANZUS (Waisová 2009: 81).

⁸ Typickým příkladem systému kolektivní bezpečnosti je OSN (Waisová 2009: 82).

Výhody plynoucí pro státy participující v bezpečnostní spolupráci ovšem nejsou samozřejmé. Státy toužící po takové spolupráci nejdříve musí obětovat určitou míru své vlastní bezpečnosti, aby následně získaly vyšší míru zabezpečení. Jinými slovy státy zahajují spolupráci s potenciálními nepřáteli a vstupují do různých bezpečnostních organizací, aby tím zajistily své přežití (Müller 2002: 371).

2.3.3 Politická spolupráce

Ačkoliv zde hovoříme o spolupráci mezi státy, je třeba si uvědomit, že daná rozhodnutí zda a s kým spolupracovat činí v praxi politické elity, nikoliv státy samotné. Přičemž na politická rozhodnutí konkrétních politických vůdců mohou mít vliv různé faktory (Smith 2009: 854). Multilaterální politická spolupráce se odehrává na úrovni mezinárodních organizací, kdy můžeme tyto organizace brát jako jakési společné arény, kde všechny členské státy mohou diskutovat o svých zájmech (Waisová 2008: 104).

2.3.4 Kulturní spolupráce

Oblast kulturní spolupráce je velmi obsáhlá a je možné do ní zařadit jak otázky migrace, tak například vzájemné výměnné pobyty studentů spolupracujících zemí. Lze také zkoumat otázku turistického ruchu či literaturu. Kulturní vztahy zahrnují vzájemný vliv a výměnu kultur mezi dvěma (nebo více) státy a také soukromé i veřejné iniciativy na podporu kultury jednotlivých států a organizace kulturních výměn (Meissner 2002: 181).

2.4 Pohledy teorií mezinárodních vztahů na spolupráci

Způsobů, kterými můžeme na spolupráci v mezinárodních vztazích nahlížet, je několik a odvíjejí se od jednotlivých teorií či paradigmat mezinárodních vztahů. Klíčovou premisu vnesli do problematiky mezinárodní spolupráce

realisté, když popsali mezinárodní prostředí jako anarchické. V takovém prostředí se státy chovají jako tzv. racionální aktéři⁹ a usilují tedy o prosazení vlastních zájmů. Tento předpoklad přejímají i další významné teorie mezinárodních vztahů, nicméně liší se ve výkladu způsobu, jak aktéři prosazení vlastních zájmů dosahují (Kratochvíl – Drulák 2009: 263–264).

2.4.1 Realismus a liberální institucionalismus

Realismus, teorie mezinárodních vztahů, která po dlouhou dobu dominovala ve studiu mezinárodního prostředí, předpokládá, že hlavními aktéry v mezinárodních vztazích jsou výhradně státy. Mezinárodní prostředí chápe jako anarchické a tato skutečnost dále determinuje způsob chování všech států. Realisté zastávají názor, že mezinárodní spolupráce je možná pouze za podmínek hegemonie, kdy existuje nějaký dominantní aktér, který je schopen vytvořit a prosadit určitá pravidla k vytvoření spolupráce. V případě že takový hegemon neexistuje, státy nejsou ve svém chování nijak omezeny a pokračují mezi sebou v boji o moc, který činí spolupráci nemožnou (Kratochvíl – Drulák 2009: 263).

Tyto předpoklady vedou realisty k závěru, že státy jsou zaneprázdněné ochranou své bezpečnosti a získávání moci, a proto jsou podporovány k soutěžení a různým konfliktům mezi sebou (Grieco 1990: 3–4). Takové prostředí podle realistů omezuje ochotu států spolupracovat i se státy, se kterými sdílí podobné zájmy. Můžeme tedy konstatovat, že realistické paradigma mezinárodních vztahů nahlíží na spolupráci států v mezinárodním prostředí spíše pesimisticky a podobný názor má i na existenci mezinárodních kooperativních institucí (Grieco 1988: 485).

Teorie, která realistickému hledisku oponuje, nicméně přijímá některé jeho předpoklady, je liberální institucionalismus. Liberální institucionalismus věří, že mezinárodní instituce mohou pomoci v navazování a rozvíjení spolupráce mezi státy. Obecně, pokud jsme realistické hledisko označili za „pesimistické“,

---

⁹ Racionální aktér je termín vycházející původně z ekonomické teorie užitku, avšak nalézá své uplatnění i v teorii mezinárodních vztahů. Racionální aktér je takový aktér, který se chová jako „*homo oeconomicus*“, tedy aktér, který se snaží maximalizovat svůj užitek (Kratochvíl – Drulák 2009: 245).

můžeme říci, že pohled liberálního institucionalismu je spíše „optimistický“ (Grieco 1988: 486). Liberálové na rozdíl od realistů věří v možnost dlouhodobé spolupráce, a proto podporují institucionalizaci kooperace prostřednictvím mezinárodních režimů, zákonů nebo také mezinárodních organizací. Zatímco liberálové kladou důraz na opatření, která přispívají k prodloužení spolupráce, realisté zaměřují svou pozornost spíše na prostředky, které vedou k ochraně státu v případě nefunkčnosti spolupráce (Zartman – Touval 2010: 6–7).

2.4.2 Neorealismus a neoliberální institucionalismus

Debata mezi neorealismem a neoliberálním institucionalismem o povaze mezinárodní spolupráce je debata v souvislosti s problematikou mezinárodní spolupráce často zmiňovaná a jeví se jako debata doposud nejzásadnější (Grieco 1990: 1).

Neorealismus¹⁰ navazuje na realistické předpoklady o povaze mezinárodní spolupráce a chápe soutěžení mezi nejmocnějšími státy jako přirozený stav. Anarchická povaha mezinárodního prostředí podle názoru neorealistů vede státy k určitému způsobu chování, kdy místo řešení sporů a možné spolupráce s nepřátelskými státy, státní aktéři spíše hledají nové spojence nebo také více zbrojí. Anarchie tedy státy od spolupráce odrazuje, protože zisky plynoucí z ní jsou spíše relativní a existuje zde možnost, že spolupracující stát nebude jednat ve spolupráci zcela korektně. Neorealismus tedy spolupráci nevyklučuje, nicméně označuje ji jako těžko dosažitelnou a výhody plynoucí z ní jako zanedbatelné (Glaser 1994: 50). Státy se proto vždy musejí spoléhat primárně samy na sebe (Kratochvíl – Drulák 2009: 263)

Zatímco neorealismus poukazuje spíše na neschopnost mezinárodního prostředí podpořit vzájemnou spolupráci, neoliberální institucionalismus se zaměřuje na skutečnost, že nejisté a nepředvídatelné mezinárodní prostředí může spolupráci jistým způsobem také podporovat. Neoliberální institucionalisté přejímají realistické předpoklady o povaze mezinárodního prostředí, avšak

---

¹⁰ Setkat se můžeme i s označením strukturální realismus (Glaser 1994: 50).

argumentují, že anarchický charakter mezinárodního prostředí může existovat pouze za podmínek nízké vzájemné závislosti. Vzájemná závislost mezi státy ovšem po druhé světové válce spíše roste, státy tedy sdílejí větší množství zájmů, a tyto společné zájmy vedou státy ke kooperaci (Kratochvíl – Drulák 2009: 263–264). Neorealismus optikou neoliberálních institucionalistů přeceňuje konflikt a naopak podceňuje schopnost podpory spolupráce prostřednictvím mezinárodních institucí (Grieco 1988: 486).

Neoliberální názory o povaze spolupráce vycházejí z přesvědčení, že státy jsou tzv. „roztříštění aktéři“¹¹. Státy se tedy pokoušejí maximalizovat jejich individuální absolutní zisky a na zisky ostatních států nahlížejí lhostejně. Podvádění je největší překážkou mezinárodní spolupráce, ačkoliv mezinárodní instituce mohou tento problém částečně řešit. Naproti tomu neorealisté chápou státy jako „poziční“¹² nikoliv jako roztříštěné. Souhlasí s názorem, že státy chtějí získat absolutní zisky, nicméně jejich znepokojením je dodržování dohod a podvádění aktérů účastnících se spolupráce. Ovšem neorealisty navíc znepokojuje i skutečnost, že zde existuje potenciální možnost, že kooperační partner získá z dané spolupráce větší výhody (Grieco 1988: 487).

Hlavním rozdílem, který lze mezi neoliberály a neorealisty nalézt, je zřejmě jejich víra v mezinárodní instituce. Zatímco neorealisté odmítají přiznat, že mezinárodní instituce mohou ke spolupráci přispívat, neoliberálové pozici těchto institucí naopak zdůrazňují. Ačkoliv neoliberálové souhlasí s neorealisty, že anarchie v mezinárodním prostředí brání spolupráci mezi státy, mezinárodní instituce vyzdvihují a argumentují, že s jejich pomocí lze anarchii překonat a spolupráci mezi státy rozvíjet (Lebow 2007: 296). R. N. Lebow (2007: 297) z pohledu neorealisty namítá, že mezinárodní instituce nejsou schopné vytvářet spolupráci sami, jejich schopností je pouze zkonsolidovat a udržet společnosti.

---

¹¹ V anglickém originále: „Atomistic actors“ (Grieco 1988: 487).

¹² V anglickém originále: „Positional“ (Grieco 1988: 487).

2.4.3 Konstruktivismus

Konstruktivistické hledisko doposud nejvíce zpochybňuje racionalistické pojetí spolupráce, které zastávají realisté (či neorealisté). Konstruktivismus napadá racionalistickou povahu zájmů a rovněž způsob jejich vytváření. Konstruktivisté namítají, že nelze porozumět mezinárodní spolupráci z individualistického chápání zájmů, protože zájmy a identity jednotlivých států jsou do značné míry určovány sociálními interakcemi, sociálním učením a socializací (Kratochvíl – Drulák 2009: 264).

Konstruktivismus je spojen především s osobou Alexandra Wendta, který popisuje mezinárodní systém jako sociální konstrukt se strukturou, která je spíše kulturní nežli materiální. Alexandr Wendt dále rozlišuje tři druhy anarchie.¹³ Nicméně ačkoliv je Wendt vůči neorealismu a neoliberalismu kritický, sám přijímá jejich ontologii (Lebow 2007: 299).

Kritika konstruktivismu vůči neorealismu je zaměřena především na skutečnosti, že neorealismus chápe identitu států jako neměnnou, zatímco konstruktivismus tento předpoklad napadá, když namítá, že identita států se může měnit působením mezinárodní struktury. Avšak obě teorie se shodují na anarchické povaze této struktury. Zásadní rozdíl nalezneme i v názorech týkajících se interakcí mezi státy. Zatímco neorealismus chápe jako primární vojenské interakce mezi státy, konstruktivismus přichází s tzv. kulturou anarchie, která je obecným označením pro sdílené představy států, které dále definují vztahy jednoho státu k druhému. Anarchie není optikou konstruktivismu chápána negativně, Wendt se naopak domnívá, že v důsledku vzájemných interakcí jsou státy schopné vytvářet stále pevnější modely spolupráce (Drulák 2003: 124–125).

---

¹³ Jsou to anarchie hobbesiánská, lockeovská a kantovská (Lebow 2007: 299).

3. VZTAHY AUSTRÁLIE A USA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

3.1 Formování australsko-amerických vztahů – od Spojeného království ke Spojeným státům¹⁴

Ačkoliv Austrálie získala nezávislost na Spojeném království již v roce 1901, její zahraniční politika byla ještě dlouho poté ovlivňována rozhodnutími z Londýna.¹⁵ Samotný australský národ byl v první polovině 20. století výrazným podílem složen z přistěhovalců ze Spojeného království, nicméně počet obyvatel narozených přímo v Austrálii se zvyšoval, a Australané si začali výrazněji uvědomovat (a následně také prosazovat) své vlastenectví a identitu.¹⁶ Přestože Australané cítili určitou blízkost ke Spojenému království, jejich hospodářské a strategické zájmy se neslučovaly. Spojené království bylo sice největším příjemcem australského vývozu, nicméně očekávalo se, že jeho obchodní podíl se v blízké době značně sníží¹⁷ (Blainey 1999: 131–133).

Oba státy se postupně v mnohých otázkách rozcházely, přesto ve vojenských záležitostech Austrálie stále pocítovala určitou povinnost bojovat po boku své mateřské země.¹⁸ Na začátku 20. století ale Austrálii začal znepokojovat

---

¹⁴ Tato podkapitola je jakýmsi úvodem do australsko-americké spolupráce. Ačkoliv se samotná kapitola věnuje vztahům a spolupráci až po druhé světové válce, tato podkapitola je výjimkou. K zařazení této podkapitoly mě vedlo přesvědčení, že nelze plně porozumět australsko-americkým vztahům bez znalosti jejich vzniku.

¹⁵ Úplná nezávislost země byla potvrzena až Westminsterským statutem z roku 1931 (Šanc 2007: 37).

¹⁶ Proces vytváření australské identity se začal výrazněji objevovat po roce 1901, kdy Austrálie vytvořila federální parlament a získala dílčí nezávislost. Tento proces nebyl jednoduchý, protože Austrálie nemohla svou identitu stavět na své historii jako mnoho ostatních zemí, protože byla převážně obývána vězni z Britských ostrovů. Budování národní identity se tedy zaměřilo spíše na vytvoření národních symbolů, které by obyvatele Austrálie odlišovaly od Spojeného království (West – Murphy 2010: 94–95).

¹⁷ Pro ilustraci: v roce 1908 směřovalo do Spojeného království téměř 46 % celkového australského vývozu, zatímco do Spojených států necelá 4 % (Commonwealth Bureau of Cenzus and Statistics Melbourne 1910: 605).

¹⁸ Poprvé, kdy se australská armáda postavila po bok Spojeného království za Austrálii, byla angažovanost v Búrské válce v letech 1899–1902. Tato válka přináší do australské společnosti rozpolcenost, přičemž se společnost rozděluje na dvě skupiny. A to na skupinu, která válku podporuje a skupinu, která podporuje úvahu oddělit se od Spojeného království. K odporu vůči britské nadvládě výraznou měrou přispěl i případ Harryho Moranta, australského národního hrdiny z Búrské války (West – Murphy 2010: 104–106).

mocenský vzestup Japonska a zvyšující se německá námořní přítomnost v Tichém oceánu. Tyto obavy vedly zemi k zavedení povinné vojenské služby a zvýšení výdajů na armádu a námořnictvo (Blainey 1999: 133).

První světová válka a otázka angažovanosti Austrálie přinesla i přes některé neshody se Spojeným královstvím jednoznačnou reakci veřejnosti, kdy vstup Austrálie do války po boku Spojeného království podporovala převážná skupina australské veřejnosti.¹⁹ Zpočátku slavilo úspěch australské námořnictvo, které úspěšně bojovalo v Indickém oceánu proti německému, nicméně v roce 1915, kdy proběhla bitva u Gallipoli, podpora veřejnosti dramaticky klesla²⁰ (West – Murphy 2010: 106–107).

Válka přinesla Austrálii i ekonomické problémy, kdy země, které byly největšími odběrateli australského exportu²¹, byly ochromeny a nemohly dále skupovat australský vývoz (Macintyre 2009: 163). Ekonomická situace v Austrálii se rapidně zhoršila i v souvislosti s hospodářskou krizí a nezaměstnanost rostla. Na začátku 20. let se vztahy se Spojeným královstvím spíše upevnily, a to nejen díky britskému odběru vlny, který činil polovinu celkového exportu tohoto artiklu. Důležitým partnerem se v této době stává i nedaleké Japonsko. Přesto ve 30. letech dosahuje Austrálie 30 % míry nezaměstnanosti (Blainey 1999: 141–144). V období mezi dvěma světovými válkami začíná do Austrálie pronikat vliv společností ze Spojených států amerických.²² I v oblasti politiky se Austrálie zaměřuje na navázání pevnějšího vztahu se Spojenými státy. V roce 1940 je vztah definitivně stvrzen a Austrálie

---

¹⁹ Nicméně je třeba zdůraznit, že Austrálie byla v této době ještě poměrně těsně svázána se Spojeným královstvím. Otázka tedy zněla spíše, jakou formu bude australská angažovanost mít, než zdali Austrálie vstoupí do války či nikoliv (Macintyre 2009: 157).

²⁰ V první světové válce byl utvořen Australsko-novozélandský armádní sbor, tzv. ANZAC (*Australian and New Zealand Army Corps*). Již zmíněná bitva u Gallipoli skončila neúspěchem, přesto sbor ANZAC v bitvě vynikl svou odvahou a odhodláním. Den, kdy se sbor vylodil je v Austrálii oslavován jako státní svátek (Grey 2008: 92; Šanc 2007: 36).

²¹ Hlavními obchodními partnery byly, kromě Spojeného království, Francie, Belgie a Německo (Macintyre 2009: 163).

²² Například Ford nebo také General Motors (West – Murphy 2010: 131).

vysílá do Spojených států svého diplomatického zástupce²³ (West – Murphy 2010: 131–132).

Přesto na začátku druhé světové války zůstávaly vztahy se Spojeným královstvím stále důležité. Austrálie tedy vstoupila v roce 1939 do války, nicméně její vojenská vybavenost nebyla adekvátní. Australské jednotky bojovaly (mimo obrany své pevniny) na evropských frontách, v Africe i na Blízkém východě. V průběhu války se mění v Austrálii politické elity, kdy liberálního předsedu vlády R. Menziese nahrazuje labourista John Curtin, jež kritizuje přílišné spoléhání se na Spojené království a prosazuje budování pevnějšího vztahu se Spojenými státy. Curtin, přes Churchillovu nevoli povolává australské vojsko zpět do Austrálie a zaměřuje se na boj v Tichomoří (West – Murphy 2010: 133–135).

Napadení Austrálie Japonskem nebylo překvapením, nicméně Austrálie nebyla dostatečně silná na to, aby se sama ubránila. Spojené království bylo zaneprázdněné válkou v Evropě a nebylo schopné poskytnout Austrálii adekvátní pomoc. V roce 1942 přicestoval do Austrálie americký generál Douglas MacArthur a přislíbil Australanům vojenskou pomoc Spojených států. Tato pomoc byla následně uskutečněna a můžeme tedy konstatovat, že konec druhé světové války přinesl Austrálii nového spojence a odhalil úpadek britského impéria. Austrálie pak zaměřila svou pozornost na Washington (Blainey 1999: 156–159, 163–164).

3.2 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti ekonomické

Austrálie je dnes jednou z nejsilnějších ekonomik světa, což potvrzuje i její 20. místo v pořadí zemí dle HDP na hlavu (Central Intelligence Agency 2013a). Už od počátku svého vzniku spoléhal Australský svaz výhradně na spojenectví

---

²³ V roce 1940 je zřízeno ve Spojených státech australské vyslanectví a současně také americké vyslanectví v Austrálii. V roce 1946 byl status obou institucí povýšen na velvyslanectví (U.S. Department of State: Office of the Historian a).

se Spojeným královstvím, jehož trh byl pro Austrálii nejdůležitějším odbytištěm. Po druhé světové válce postupně tuto roli převzaly Spojené státy americké. Austrálie začala postupně měnit svůj postoj vůči regionu a z izolacionistického postoje přešla k jasně aktivnější politice vůči asijským státům. Tato změna se nejdříve projevila v bezpečnostní oblasti, kde se Austrálie podílela na zajištění bezpečnosti v asijsko-pacifickém regionu, avšak zanedlouho země projevila zájem spolupracovat i v oblasti ekonomické (Australian Government 2012: 78–79).

3.2.1 Ekonomická situace v Austrálii

Australská ekonomika se po druhé světové válce orientovala především na export nerostného bohatství. V průběhu 50. až 70. let bylo na území Austrálie nalezeno velké množství ropy, bauxitu a černého uhlí. Suroviny byly z Austrálie vyváženy do zahraničí, přičemž jedním z hlavních odběratelů se stalo Japonsko.²⁴ Díky výše zmíněným objevům zásob nerostného bohatství se Austrálie stala cílem zahraničních investorů, kteří se zaměřovali na těžbu nerostných surovin. Následovala masová modernizace Austrálie (Blainey 1999: 173–174). V 70. letech vstoupilo Spojené království do Evropského hospodářského společenství a Austrálie ztratila výhody, které před vstupem Spojené království garantovalo, a následně snížilo poptávku po zemědělských produktech z Austrálie. Dalším významným partnerem, nejen ekonomickým, byl sousední Nový Zéland, se kterým Austrálie, ačkoliv mezi oběma zeměmi probíhaly určité neshody týkající se charakteru spojení se Spojenými státy, uzavřela v roce 1982 smlouvu vytvářející společný trh mezi oběma zeměmi²⁵ (Blainey 1999: 192).

V 80. letech kdy klesly zisky, které z exportu Austrálii plynuly, přišla zásadní změna s výsledkem federálních voleb, když se v čele země ocitli labouristé.

---

²⁴ Právě japonská poptávka po těchto surovinách vedla Austrálii k orientaci na nerostné suroviny (Johnson 2008: 703).

²⁵ Tzv. ANZCERTA (*Australia New Zealand Closer Economic Agreement*) nabyla účinnosti v roce 1983 (Australian Trade Commission 2013).

Pomocí jejich politiky byla Austrálie „otevřena“ okolnímu světu a její ekonomika liberalizována. Místo pevného kursu měny byl stanoven kurs plovoucí (Blainey 1999: 195–196). V roce 1989 se Austrálie spolu se Spojenými státy staly zakládajícími členy organizace APEC²⁶, která si kladla za cíl zlepšit ekonomické a politické vztahy mezi členskými státy. V témže roce liberalizovala svou ekonomiku Čína, která pro Austrálii představovala dalšího důležitého partnera, když na začátku 90. let investovala do australského těžebního průmyslu (West – Murphy 2010: 199–200).

3.2.2 Australsko-americký obchod

V 60. letech bylo tedy, jak již bylo řečeno, nejdůležitějším ekonomickým partnerem Spojené království, jež poskytovalo Austrálii určité preference na britském trhu. Stále důležitějšími se v tomto období stávaly Spojené státy americké. Podle statistik z roku 1960 dováželo na konci 50. let Spojené království do Austrálie téměř 40 % celkového importu, zatímco Spojené státy okolo 14 %. Co se týče vývozu, do Spojeného království proudilo 32 % veškerého australského exportu. Spojené státy pak ve stejném období odkoupily zhruba 7 %, přičemž tento podíl je řadil na třetí místo největších australských odběratelů. Druhé místo zaujímal Japonsko, které odkoupilo celých 12 % australského vývozu (Commonwealth Bureau of Cenzus and Statistics 1960: 483).

Na začátku 70. let se stává hlavním odběratelem australského exportu Japonsko, které odkupuje celých 25 %. Vzrůstá i procento exportu proudícího do Spojených států amerických, které na začátku 70. let činí téměř 15 %. Spojené království odebíralo již jen 12 % a současně dováželo 22 % veškerého australského dovozu. Spojené státy americké svůj podíl na australském dovozu zvýšily více než třikrát a jejich podíl tedy činil 25 % (Commonwealth Bureau of Cenzus and Statistics 1970: 303).

---

²⁶ *Asia-Pacific Economic Cooperation* – Asijsko-Pacifické hospodářské společenství představuje ekonomické regionální fórum, jehož primárním cílem je podpořit ekonomický růst a prosperitu v asijsko-pacifickém regionu (APEC).

„*Spojené státy americké jsou nejdůležitějším ekonomickým partnerem Austrálie*“²⁷. Tak zní oficiální vyjádření australské vlády, nicméně v posledních letech pozorujeme stále výraznější angažovanost Austrálie v asijských zemích. Australská vláda dokonce v roce 2012 vydala dokument s názvem „*Austrálie v asijském století*“²⁸, ve kterém zdůrazňuje dramatický nárůst vazeb s asijskými zeměmi a vytyčuje si cíl stát se součástí skupiny prosperujících států v Asijsko-pacifickém regionu do roku 2025 (Australian Government 2012: 1–3).

Jak je tedy z výše uvedeného textu zřejmé, Austrálie svou pozornost zaměřuje především na Asii, ačkoli je pravdou, že ekonomické vztahy se Spojenými státy jsou pro zemi stále důležité. Spojené státy jsou v současné době největším investorem v Australské federaci. V roce 2011 byly Spojené státy nejdůležitějším obchodním partnerem v oblasti služeb a na místě třetím v oblasti zboží. Hlavními komoditami, které Spojené státy odkupují, jsou především hovězí maso, alkohol a výrazný zájem jeví také o profesionální služby. V roce 2005 vešla v platnost dohoda Austrálie se Spojenými státy o volném obchodu – AUSFTA, která prohloubila ekonomické vazby mezi oběma zeměmi a vytvořila snadnější cestu australských výrobků na americký trh. V roce 2009 Austrálie (společně s Novým Zélandem) uzavřela svou doposud největší smlouvu o volném obchodu, a to se členskými zeměmi organizace ASEAN.²⁹ Smlouva AANZAFTA, která nezahrnuje Spojené státy americké, je tak dalším krokem k upevnování ekonomických vztahů s asijskými zeměmi. Dalšími neméně důležitými ekonomickými smlouvami jsou smlouva o volném obchodu se Singapurem (SAFTA) a s Chile (ACI-FTA), která je zatím jedinou latinskoamerickou zemí, jež navázala spolupráci s Australskou federací (Australian Bureau of Statistics 2012: 192, 208).

---

²⁷ V anglickém originále: „*The United States is Australia's most important economic partner country*“ (Department of Foreign Affairs and Trade).

²⁸ V anglickém originále: „*Australia in the Asian Century*“ (Australian Government 2012: 1).

²⁹ ASEAN – *The Association of Southeast Asian Nations*, je mezinárodní organizace založená státy jihovýchodní Asie v roce 1967. Původním cílem organizace bylo podpořit ekonomický růst členských států, dnes se její agenda rozrostla o spolupráci v kulturní a bezpečnostní oblasti (ASEAN 2012).

Austrálie a Spojené státy v současné době budují tzv. Transpacifické partnerství (TPP)³⁰, které má představovat doposud největší zónu volného obchodu na světě. Partnerství, které vzniká z iniciativy administrativy amerického prezidenta B. Obamy, chce podpořit ekonomický růst jeho členů prostřednictvím intenzivnějších obchodních transakcí mezi členskými zeměmi této dohody a podpořit roli Spojených států v asijsko-pacifickém regionu. Nicméně dohoda prozatím nenabyla platnosti a šestnácté kolo dalšího vyjednávání je naplánováno na květen roku 2013 (Office of the United States Trade Representatives 2011).

Kdybychom zhodnotili vývoj australsko-amerického obchodu se zbožím od roku 1985 do současnosti, tedy roku 2012, je patrné, že výše exportu zboží Spojených států do Austrálie se rok od roku zvyšuje, přičemž import zboží z Austrálie se zvyšuje spíše nepatrně. V roce 1985 činila hodnota amerického exportu do Austrálie přibližně 5,4 miliard amerických dolarů, v roce 1995 téměř 11 miliard amerických dolarů a v roce 2012 bezmála 31 miliard amerických dolarů. Import do Austrálie nabýval v roce 1985 hodnoty téměř 3 miliardy amerických dolarů, o deset let později, tedy v roce 2005, vzrostl na 7 miliard amerických dolarů a v současné době dosahuje hodnoty téměř 10 miliard amerických dolarů (United States Census Bureau 2013a).

Je tedy zřejmé, že Austrálie spíše nakupuje zboží od Spojených států. V letech 2011–2012 byly Spojené státy druhou nejdůležitější zemí, ze které Austrálie dováží nejvíce zboží. Do Austrálie dováží 12,8 % celkového importu. Na prvním místě se umístila Čína s 18 %. Další důležitou zemí, ze které proudí téměř 8 % celkového importu do Austrálie, je Japonsko. Nezanedbatelný podíl (okolo 5 %) mají na celkovém objemu australského importu i Singapur a Německo. V oblasti exportu jsou Spojené státy na pátém místě, když přijímají 3,7 % australského vývozu. Současným největším příjemcem australského exportu je Čína, která odkupuje téměř 30 % celkového australského vývozu. Téměř 20 % celkového australského exportu proudí do Japonska, 9 % do Jižní

---

³⁰ *Trans-Pacific Partnership.*

Koreje a necelých 6 % do Indie (Central Intelligence Agency 2013a; Department of Foreign Affairs and Trade 2012).

3.3 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti bezpečnosti

Jak již bylo řečeno, bezpečnostní spolupráci lze považovat za jednu z nejzásadnějších oblastí kooperace mezi Austrálií a Spojenými státy. Austrálie měla od konce druhé světové války jasný zahraničně-politický cíl, a to udržet vojenskou přítomnost Spojených států v Asii (Vaughn 2012: 8). Austrálie byla značně znepokojena z existence atomových zbraní a z potenciálního vojenského konfliktu v oblasti. Další obavy přicházely také ve formě šířícího se komunismu. V roce 1949 zvítězil komunismus v Číně a následujícího roku Čína napadla Koreu. Australskou reakcí bylo vyslání australských vojenských jednotek do Koreje (Blainey 1999: 156–164). V únoru roku 1951 uzavřela Austrálie a Spojené státy dohodu o vzájemné obranné pomoci (Veselý 2008: 251).

3.3.1 Austrálie a Tichomořský bezpečnostní pakt

V roce 1951 Austrálie, Spojené státy americké a Nový Zéland uzavřely v San Francisku vojenský bezpečnostní pakt ANZUS.³¹ Tento vojenský pakt byl uzavřen v rámci uzavírání mírových dohod Spojených států s Japonskem a také s Filipíny. Přijetím tohoto vojenského paktu strany souhlasily s tím, že *„všechny strany uznávají, že vojenský útok na jakoukoliv z těchto stran je nebezpečný pro vlastní mír a bezpečnost a deklarují, že budou společně čelit nebezpečí v souladu s ústavními procesy“*.³² Austrálie se po přijetí paktu zabývala otázkou členství v rámci ANZUS, protože Spojené království se členem nestalo a objevila se z jeho strany určitá výtky, že společenství se Spojenými státy oslabuje britský Commonwealth. Nicméně většina australského obyvatelstva

---

³¹ *Australia, New Zealand and United States Security Treaty - ANZUS Treaty* nebo také Tichomořský bezpečnostní pakt.

³² V anglickém originále: *„each party recognises that an armed attack in the Pacific area on any of the parties would be dangerous to its own peace and security and declares that it would act to meet the common danger in accordance with its constitutional processes“* (ANZUS Treaty 1951: Článek 4).

chápana nepřítomnost Spojeného království v ANZUS jako nezbytný krok (Harper 1953: 223–224).

Byla to právě Austrálie, kdo inicioval vznik tohoto paktu. Nový Zéland byl vůči Spojeným státům v poválečné dekádě ještě značně nedůvěřivý (Pugh 1989: 22). Austrálie věřila, že bezpečnost svého území zajistí pomocí kontroly Tichého a Indického oceánu ve spolupráci se Spojenými státy (Grey 2008: 205). Spojené státy oceňovaly strategickou geografickou polohu Austrálie, která se zdála vhodná pro umístění amerických vojenských základen³³, které byly na ostrově vybudovány po roce 1955. Existenci těchto základen na australském území pokládala Austrálie za přínosné pro svou participaci v ANZUS a také jako účinný zastrášovací prostředek proti nepříteli v době studené války (Donnini 1991: 25–26). V roce 1954 Austrálie vstupuje do organizace kolektivní bezpečnosti SEATO³⁴, jejíž vznik iniciovaly Spojené státy, a jejímž cílem bylo zabránit šíření komunismu v oblasti jihovýchodní Asie (Macintyre 2009: 212). V roce 1957 Austrálie uzavřela se Spojenými státy dohodu, jež se týkala společného využívání jaderné energie pro společné obranné účely. V roce 1960 následovalo uzavření dohody o společném programu vývoje zbraní (Veselý 2008: 266, 274).

Austrálie často chápala vztah se Spojenými státy jako „výjimečný“ a měla tedy tendenci ho nadhodnocovat. Nicméně je pravdou, že vztah všech zemí v rámci ANZUS byl jasně asymetrický. Austrálie byla pro Spojené státy v jistých ohledech důležitější než Nový Zéland, a to především díky svému postavení střední mocnosti v regionu. V průběhu následujících let se intenzita vztahu se Spojenými státy často měnila, kdy zejména v 70. letech nadšenost Austrálie pro spolupráci klesala (Donnini 1991: 17–18). Na přelomu 60. a 70. let se Austrálie začíná definovat jako tzv. střední mocnost a začíná být vnímána jako stát s vlastní zahraniční politikou (Šanc 2011: 224–225).

---

³³ Nejdůležitějšími a také největšími americkými vojenskými základnami na území Austrálie jsou *Pine Gap*, *Nurrungar* a *North West Cape* (Donnini 1991: 25).

³⁴ *South East Asia Treaty Organization* – Organizace jihoasijské smlouvy. V roce 1977 SEATO formálně zaniklo (U.S. Department of State: Office of the Historian b).

3.3.2 Austrálie a angažovanost v amerických vojenských konfliktech

Vstupem do ANZUS se Austrálie de facto zavázala bojovat po boku Spojených států amerických v případě jejich napadení. Pro Spojené státy nebyla až tak důležitá vojenská angažovanost Austrálie jako jejich politická podpora. Tato podpora se později ukázala jako klíčová, kdy příkladem nám může být Vietnamská válka (Donnini 1991: 24–25). Austrálie chápala Vietnamskou válku jako příležitost upevnit svazek se Spojenými státy a neváhala s vysláním svých ozbrojených sil (Blainey 1999: 181).

Pokud bychom se podrobněji zabývali otázkou, proč Austrálie vojensky vstoupila do Vietnamské války, v zásadě bychom došli k několika závěrům. První vysvětlení je vůči Austrálii spíše kritické a obviňuje ji, že pouze bez vlastního rozvážení následovala Spojené státy. Pravdou je, že Spojené státy o angažovanost Austrálie žádaly, nicméně šlo spíše o politickou nežli vojenskou podporu. Austrálie tedy již v roce 1962 poslala do oblasti několik vojenských poradců (Cox – O'Connor 2012: 173–178). Dále bychom mohli vojenskou angažovat Austrálie chápat čistě jako boj proti komunismu, který se nebezpečně šířil do asijsko-pacifického regionu (West – Murphy 2010: 152). Zcela nejpravděpodobnějším závěrem je ovšem tvrzení, že Austrálie viděla ve Vietnamské válce možnost, jak posílit vztahy se Spojenými státy a také je vojensky zapojit do situace v regionu. Jak se dnes lze dočíst z archivů, Austrálie svůj vstup do války podmiňovala skutečnou vojenskou angažovaností americké armády ve Vietnamu, nikoliv pouze snahou diplomaticky s Vietnamem vyjednávat. Další skutečností je, že reálná vojenská pomoc Austrálie nebyla nijak přehnaná. Lze proto tvrdit, že záměry Austrálie byly spíše strategické nežli pouze oportunistické (Cox – O'Connor 2012: 173–176).

Austrálie se mimo Vietnamské války účastnila několika dalších vojenských konfliktů po boku Spojených států amerických. Jak již bylo zmíněno, na začátku 50. let bojovaly australské jednotky v Koreji. Po skončení studené války se Austrálie angažovala v několika dalších konfliktech (viz níže).

3.3.3 Transformace bezpečnostní politiky Austrálie v 80. letech

V 80. letech se ANZUS nachází v krizi a objevují se pochybnosti o jeho další existenci. Austrálie ani Nový Zéland nebyly v této době přímo vojensky ohroženy, nicméně bylo možné identifikovat několik hrozeb, které se týkaly asijsko-pacifického regionu. Jednou z nejvýraznějších hrozeb byl sílící vliv Sovětského svazu, který výše zmíněnou krizi vítal. Zejména pro Austrálii se jako další destabilizační faktor jevila nedaleká Indonésie (Donnini 1991: 1–4).

V 80. letech Austrálie přistoupila ke změně své bezpečnostní politiky, když vydala stěžejní dokument *The Defense of Australia 1987*, ve kterém australská vláda deklarovala svůj cíl stát se v průběhu následující dekády soběstačná v obraně bezpečnosti Austrálie (Donnini 1991: 45; Department of Defence 1987: 1). Tato politika zahrnovala výraznější orientaci Austrálie na asijsko-pacifický region, v rámci kterého v této době vzniká Regionální fórum ASEAN nebo také Rada pro bezpečnost a spolupráci v Pacifické Asii³⁵ (CSCAP). Austrálie se tedy v průběhu 80. a 90. let orientuje na multilaterální bezpečnostní struktury a přestává se soustředit pouze na vztah se Spojenými státy (Šanc 2011: 228). V roce 1985 vzniklo mezi Austrálií a Spojenými státy diskusní fórum AUSMIN³⁶, v rámci kterého se v ročním intervalu setkávají ministři zahraničních věcí a ministři obrany obou států. Tato setkání byla ustavena po vyloučení Nového Zélandu z ANZUS a měla upevnit bilaterální vztahy mezi Austrálií a Spojenými státy. Konzultace zahrnují především témata týkající se vojenských záležitostí obou zemí (Vaughn 2012: 2).

3.3.4 Americko-australské bezpečnostní vztahy ve 21. století

Jedním z mezníků australsko-americké bezpečnostní spolupráce se stal rok 2003, kdy Austrálie vyslala své vojenské jednotky bojovat po boku Spojených států v Iráku. Vojenská podpora ze strany Austrálie měla ještě více upevnit vztah se Spojenými státy v bezpečnostní oblasti. Podpora veřejnosti pro válku bez

---

³⁵ *Council for Security and Cooperation in the Asia-Pacific.*

³⁶ *Australia-U.S. Ministerial Consultations.*

mandátu OSN byla mizivá, protože válka podle jejich názoru postrádala účel (Cox – O'Connor 2012: 179–180; West – Murphy 2010: 238).

V současné době je Austrálie jedním ze států, který se vojensky angažuje v Afghánistánu a je jedním z nejaktivnějších států podílejících se na jeho stabilizaci. V roce 2011 bezpečnostní pakt ANZUS oslavil své 60. výročí, kdy obě země deklarovaly, že si přejí nadále pokračovat ve stávající spolupráci a upevňovat vzájemné vztahy. V roce 2007 Austrálie a Spojené státy podepsaly *Defense Trade Cooperation Treaty*, přičemž tato smlouva ustanovila, že přibližně 50 % australských válečných aktiv bude pocházet ze Spojených států. V roce 2011 Austrálii navštívil americký prezident B. Obama a spolu s J.Gillard oznámili plánovanou vojenskou spolupráci v letecké a námořní oblasti (Vaughn 2012: 1–3).

Ačkoliv se Austrálie neobává vojenského napadení z Asie v takové míře jako v poválečném období, současná vláda se chystá v následujících letech investovat do vojenského vybavení a armády nejvyšší objem financí od druhé světové války. Přesto, že Čína je významným obchodním partnerem Austrálie, její narůstající moc v regionu může představovat potenciální hrozbu (Vaughn 2012: 4).

3.4 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti politické

V roce 1940 oficiálně uznávají Spojené státy americké nezávislost Australského svazu. Ve stejném roce spolu země navazují bilaterální diplomatické vztahy (U.S. Department of State: Office of the Historian a). Po skončení druhé světové války se stává vítězem australských federálních voleb Labouristická strana a předsedou vlády se stává její lídr Ben Chifley, který od roku 1941 zastával post ministra financí ve federální vládě. Chifley byl znám jako podporovatel státních zásahů do ekonomiky, nicméně jedním z hlavních problémů, kterým musel jako předseda vlády čelit, byla otázka bezpečnosti Austrálie. Po druhé světové válce přetrvával strach z dalšího vojenského

konfliktu a australská vláda musela na tuto skutečnost reagovat (Blainey 1999: 165–166). V zahraniční politice Austrálie podporovala získávání nezávislosti států v asijsko-pacifickém regionu a žádala po Spojených státech, aby jim poskytly vojenskou technologii, ale prosba nebyla vyslyšena. Přesto byla Austrálie Spojenými státy označena za klíčový stát v regionu především v období nadcházejícího bipolárního konfliktu (Macintyre 2009: 211).

V roce 1949 se do čela vlády dostává Robert G. Menzies a jeho Liberální strana. Menzies spatřoval jako největší hrozbu pro Austrálii šířící se komunismus, který podle jeho slov mohl uškodit Austrálii více než Japonsko za druhé světové války.³⁷ Byl to právě R. Menzies, který vyslal australské vojenské jednotky bojovat v roce 1950 do Koreje. Co se týče zahraničních vztahů, Menzies byl nakloněn především budování partnerství se Spojeným královstvím, avšak jeho sympatie k této zemi byly mnohdy označovány jako přehnané³⁸ (Blainey 1999: 169–171). Vztahy se Spojenými státy byly na začátku 50. let formálně ukotveny podpisem paktu ANZUS, který byl všeobecně vítán, ale přesto se objevila i jeho kritika, která se zaměřovala především na fakt, že Spojené státy v případě napadení Austrálie poskytnou ochranu jen v takové míře, pro jakou se americký kongres rozhodne. Kritika ovšem nenabyla žádné výraznější podoby, a tak v polovině 60. let Menzies vyslal na pomoc Spojeným státům vojenské jednotky do Vietnamu téměř okamžitě, jakmile byla prosba Spojených států vznesena³⁹ (Macintyre 2009: 212–215).

Po sedmnácti letech ve funkci se v roce 1966 Menzies rozhodl odstoupit a na jeho místo se dostal Harold Holt. Holt, stejně jako jeho dva další nástupci J. Gorton a W. McMahon, v relativně krátkém funkčním období neprovedl žádné výraznější změny v zahraniční politice. V roce 1972 zvítězila ve federálních

---

³⁷ Menzies se několikrát pokoušel postavit Australskou komunistickou stranu mimo zákon, nicméně neuspěl (Blainey 1999: 158).

³⁸ Jednalo se především o situaci v roce 1956, kdy Menzies odjel do Egypta jako vyjednávač za britskou stranu v případě znárodnění Suezského průplavu. Vláda tento krok kritizovala, protože takové jednání bylo proti zájmům Spojených států amerických (Blainey 1999: 171).

³⁹ Přes zřetelnou náklonnost k Spojenému království, Menzies upevnil vztahy i se Spojenými státy. Když rozhodl o vyslání jednotek do Vietnamu, stal se tak prvním ministerským předsedou, který poslal australské jednotky do války, ve které spojencem nebylo Spojené království (Blainey 1999: 181).

volbách Labouristická strana včele s G. Whitlamem. Americký prezident Nixon v témže roce navštívil Čínu a navázal s ní přátelské vztahy. Tento krok však implicitně narušil politiku, o kterou se Austrálie snažila od začátku studené války. Whitlam tedy po nástupu do funkce navázal diplomatické styky s Čínou a stáhl poslední australské vojáky z Vietnamu. Whitlamova politika ovšem značně vyčerpávala australské hospodářství, a proto byl Whitlam v roce 1975 odvolán (Blainey 1999: 182, 190; Macintyre 2009: 215, 231–233).

Do čela vlády se dostal M. Fraser jako lídr Liberální strany, který vládl až do roku 1983, kdy funkci předsedy vlády přebírá labourista Bob Hawke. Oba premiéři se potýkali s ekonomickými problémy, které Austrálii v 70. a 80. letech sužovaly, ale k jejich řešení přistupovali odlišně. Zatímco Fraser se snažil snižovat inflaci, Hawke vyjednával s odbory a vytvářel nová pracovní místa (Macintyre 2009: 243–248). Labouristé vládli až do roku 1996, kdy P. Keatinga nahradil liberál John Howard. Celá 80. a 90. léta se Austrálie zaměřovala více na Asii. V roce 1989 se Austrálie stala jedním ze zakládajících států APEC, který vznikl jako platforma pro diskuzi o ekonomických problémech regionu. Spojené státy se také staly zakládajícím členem, ale aktivně se do APEC začaly zapojovat až po roce 1992. Zásluha za aktivní zapojení Spojených států do APEC je mnohými připisována právě Paulu Keatingovi, jenž zahájil tradici ročních zasedání představitelů APEC. Angažovanost Keatinga v Asii potvrzovala i bezpečnostní smlouva s Indonésií (West – Murphy 2010: 194–202).

John Howard, ministerský předseda Australské federace v letech 1996–2007, nebyl příliš nakloněn politice multikulturalismu, kterou Austrálie v předešlých letech vyznávala, ani necítil potřebu Labouristů orientovat Austrálii na asijské země. Howard chtěl zemi „vrátit“ do Menziesovy doby. Zahraniční politika Austrálie mezi lety 1996–2007 byla různorodá. V roce 1998 Austrálie podporovala nezávislost Východního Timoru, ale i přes tuto podporu dokázala pokračovat ve vztazích s Indonésií. Austrálie se účastnila války v Afghánistánu a Iráku, kde podpořila Spojené státy ve „válce proti teroru“. Howard označoval

Austrálii za „*loajálního následovníka Spojených států*“⁴⁰ a následoval vzor amerického unilateralismu, když Austrálie vystoupila z několika mezinárodních multilaterálních uskupení⁴¹ (West – Murphy 2010: 218, 233, 238).

Po teroristickém útoku na Bali v roce 2002, ve kterém zemřelo 88 australských občanů, australská veřejnost přestala podporovat australskou angažovanost v Bushově válce proti teroru. V ekonomické sféře se vztah se Spojenými státy výrazně upevnil, když byla v roce 2005 podepsána mezi Austrálií a Spojenými státy dohoda o volném obchodu (AUSTFA). V roce 2007 se novým premiérem stal labourista Kevin Rudd. Rudd po nástupu do funkce podepsal Howardem odmítaný Kjótský protokol, který australská společnost výrazně podporovala (West – Murphy 2010: 239–246). Co se týče nasazení australských jednotek v zahraničí, Rudd zrušil jejich angažovanost v Iráku, nicméně ponechal je v Afghánistánu (Vaughn 2012: 7).

Funkci premiéra od roku 2010 zastává předsedkyně Labouristické strany Julia Gillard. Gillard, stejně jako Rudd, zdůrazňuje důležitost spolupráce se Spojenými státy a chápe je jako klíčového aktéra v zajišťování bezpečnosti v asijsko-pacifickém regionu (Vaughn 2012: 6–7).

3.5 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti kulturní

Austrálie se po druhé světové válce potýkala s problémem, který se týkal velikosti australské populace. Političtí představitelé pochopili, že populace přirozeně narůstá velmi pomalu a je tedy zapotřebí podporovat imigraci směrem dovnitř země. Hlavním argumentem proč zvyšovat počet populace byl faktor bezpečnosti Austrálie. Aby se země ubránila, je zapotřebí mnoha obyvatel. Jako

---

⁴⁰ V anglickém originále: „*a loyal follower of the United States*“ (West – Murphy 2010: 238).

⁴¹ Například vystoupila z členské základny Mezinárodního soudního dvora či odmítla Všeobecnou deklaraci lidských práv vydanou OSN. Howard dále odmítl podepsat například Kjótský protokol (West – Murphy 2010: 238).

první s politikou „*populate or perish*“⁴² přišel první australský ministr pro přistěhovalectví A. Calwell, který na problém nízkého počtu populace upozorňoval již od 30. let, avšak oficiální podpora imigrace se vztahovala pouze na „bílé“ imigranty a díky tomu vylučovala imigraci z geograficky blízkých asijských národů. Australané věřili, že pouze „bílé“ imigranti mají schopnost poválečné Austrálii pomoci. Noví obyvatelé kontinentu pak získali označení „*noví Australané*“⁴³ (West – Murphy 2010: 142–143, 148).

V letech 1947–1970 tedy v důsledku vládní politiky podporující imigraci do Austrálie počet imigrantů výrazně stoupl a do země přišlo 2,5 milionu lidí, přičemž převážná část z nich byla původem z Evropy (West – Murphy 2010: 143). Austrálie uzavřela dohody týkající se imigrace především se Spojeným královstvím, ale i několika dalšími evropskými státy.⁴⁴ Do poválečné vlny přistěhovalectví se Spojené státy nezapojily nijak výrazně. V roce 1947 z celkového počtu 744 187 přistěhovalců jich původem ze Spojených států bylo 6 232.⁴⁵ Do roku 1971 toto číslo nestoupalo nijak výrazně, ovšem začátek 70. let představuje změnu. V průběhu dekády v letech 1961–1971 stoupá počet migrantů původem z USA až trojnásobně⁴⁶ (Department of Immigration and Multicultural Affairs 2001: 18–19). Pokud bychom za dané období zkoumali opačný případ, tedy migraci australského obyvatelstva do Spojených států, logicky za daných okolností Austrálie příliš vysoká čísla nevykazovala.⁴⁷

Tzv. „*bílá australská politika*“⁴⁸ končí koncem 60. let (Blainey 1999: 186). V roce 1966 byl vydán *Migration Act 1966*, který definitivně ukončil

---

⁴² Doslovný překlad zní „*zalidni nebo zahyň*“. Toto slovní spojení poprvé použil australský ministerský předseda Billy Hughes v roce 1935 (Cully – Pejoski 2012: 62).

⁴³ V anglickém originále: „*New Australians*“ (West-Murphy 2010: 148).

⁴⁴ Formální dohody byly po druhé světové válce uzavřeny s Nizozemím, Norskem, Francií, Belgií a Dánskem. Neformální dohody byly vyjednány se Španělskem, Řeckem či také Rakouskem (Commonwealth of Australia 2009).

⁴⁵ Pro srovnání: imigrantů ze Spojeného království bylo v témže roce 496 454, což představovalo téměř 67 % všech imigrantů (Department of Immigration and Multicultural Affairs 2001: 18).

⁴⁶ Z 10 810 v roce 1961 na 30 035 migrantů v roce 1971. Přes tento nárůst mizí Spojené státy z první desítky zemí, ze kterých pochází největší procento přistěhovalců. V roce 1947 Spojené státy zaujímaly desáté místo (Department of Immigration and Multicultural Affairs 2001: 19, 21).

⁴⁷ V letech 1950–1959 odešlo do Spojených států 8 275 Australanů, v letech 1970–1979 celkem 18 708 australských občanů (Department of Homeland Security 2012: 9).

⁴⁸ Tzv. *White Australia Policy*.

restriktivní politiku vůči asijským migrantům do Austrálie. V 70. letech přicházelo do Austrálie mnoho uprchlíků z Vietnamu a na začátku 90. let již téměř polovina všech imigrantů proudících do země deklarovala svůj asijský původ. V současné době je asijského původu zhruba 7 % australské populace (West – Murphy 2010: 162). Od 80. let migrace ze Spojených států do Austrálie narůstá, nicméně v celkovém narůstajícím počtu imigrantů jejich počet stoupá jen velmi pomalu. V průběhu dvaceti let počet migrantů ze Spojených států stoupl z 32 620 na 49 526. Z celkového počtu migrantů v Austrálii, ale tato čísla tvořila jen 1,1 % a 1,3 % (Department of Immigration and Multicultural Affairs 2001: 19). Migrace opačným směrem, tedy migrace Australanů do Spojených států v průběhu 80. až 90. let mírně rostla, nicméně nejednalo se o žádný dramatický nárůst. V 90. letech do Spojených států emigrovalo 24 288 australských občanů (Department of Homeland Security 2012: 9).

Zajímavým ukazatelem kvality vzájemných kulturních vztahů je míra cestovního ruchu, jinými slovy kolik obyvatel Spojených států navštíví ročně Austrálii a naopak. Jak pro Austrálii, tak pro Spojené státy je turismus jedním z klíčových odvětví příjmů země.⁴⁹ Podle statistik UNWTO za rok 2011 jsou Spojené státy druhým největším příjemcem turistů vůbec. Z hlediska příjmů plynoucích z turismu, zauímají místo první. Austrálie v celosvětové statistice příjmů plynoucích z cestovního ruchu zauímá 8. místo (UNWTO 2012: 6).

Jak vyplývá z příslušných statistik, pro australské turisty jsou Spojené státy v posledních deseti letech jednou z nejlákavějších destinací. V roce 2010 směřovalo do Spojených států přes 11 % australských turistů, což Spojené státy zařadilo na druhé místo nejnavštěvovanějších lokalit australskými turisty. Nejčastější destinací australských turistů se stal nedaleký Nový Zéland. O deset let později, tedy v roce 2010, Australané projeví zvýšený zájem o cestování do Indonésie, když její podíl na celkovém australském turistickém ruchu vzrostl na 10,4 %. Spojené státy zaznamenaly propad na 9,6 %. Dalšími oblíbenými

---

⁴⁹ Příjmy z turistického ruchu pro Austrálii představovaly v roce 2011 až 2,5 % celkové hodnoty HDP (Australian Bureau of Statistics 2011a).

destinacemi pro australské turisty jsou Spojené království, Thajsko, Čína, Fidži, Singapur, Malajsie a také Hongkong. Co se týče zahraničních turistů, kteří do Austrálie přijíždí, lze konstatovat, že jejich největší podíl představují turisté z Nového Zélandu. V roce 2010 představovali téměř 20 % veškerých turistů přijíždějících na australský kontinent. Třetí největší skupinou přijíždějících do Austrálie jsou turisté ze Spojených států amerických, kterých v roce 2010 přicestovalo téměř půl milionu, což představovalo 8 % z celkového čísla. Na druhém místě jsou turisté původem z Britských ostrovů. Dále na australský kontinent cestuje značné množství obyvatel Číny, Japonska, Singapuru či také Malajsie a Jižní Koreje (Australian Bureau of Statistics 2011c).

Pro samotné Spojené státy americké představují australští turisté významný zdroj příjmů. V roce 2011 navštívilo Spojené státy přes jeden milion australských obyvatel. Toto číslo tak Australskou federaci zařadilo na desáté místo v seznamu zemí, které nejvíce přijíždějí do Spojených států. Nejvíce turistů přijíždí do Spojených států z Kanady, Mexika, Spojeného království a Japonska (U.S. Travel Association 2013).

Dalším ukazatelem, který lze v oblasti kulturních vztahů sledovat, je počet zahraničních studentů, kteří studují na australských vysokých školách. Příliv zahraničních studentů je pro Austrálii důležitý jak kulturně (zvyšuje se multikulturalita), tak ekonomicky, jelikož aktivity spojené se zahraničními studenty představují nezanedbatelný přísun financí do australské ekonomiky.⁵⁰ (Australian Bureau of Statistics 2011b). Podle statistických záznamů počet zahraničních studentů v posledních třiceti letech značně stoupá. V roce 1985 přicestovalo do Austrálie za účelem vzdělávání necelých 30 tisíc lidí. V roce 2005 to bylo již 375 tisíc. V 80. letech byl zaznamenán největší přísun zahraničních studentů z Malajsie (7,7 tisíc), dále pak z Nového Zélandu a Spojených států (shodně 2,2 tisíc). V roce 2005 přišlo nejvíce zahraničních studentů z Číny, a to celých 64 tisíc. Dalšími zeměmi, ze kterých pocházela

---

⁵⁰ V letech 2010-2011 tento objem financí činil přes 16 miliard australských dolarů (Australian Bureau of Statistics 2011b).

značná část zahraničních studentů, byly Severní Korea (30 tisíc), Spojené státy americké (29 tisíc) a Japonsko (29 tisíc) (Australian Social Trends 2007: 2).

4. VZTAHY NOVÉHO ZÉLANDU A USA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

4.1 Formování novozélandsko-amerických vztahů – od Spojeného království ke Spojeným státům

Nový Zéland se stal v roce 1907 dominiem a získal tak částečnou nezávislost od Spojeného království⁵¹ (Brooking 2004: 94). Přestože tento nově nabytý statut uznával novozélandskou autonomní vládu, podobu zahraniční politiky v době první světové války stále ještě určovalo Spojené království. Většina populace nacházející se na Novém Zélandu byla britského původu, nicméně samotná země nezastávala jednotný postoj ke vztahu se Spojeným královstvím. Zatímco socialisté svazek se Spojeným královstvím spíše kritizovali, konzervativci tento vztah naopak vyzdvihovali. Podle jejich názoru Spojené království dodávalo Novému Zélandu kýženou jistotu, protože se země mohla spoléhat na jeho pomoc například v případě zásahu proti domorodým obyvatelům. Jednou z oblastí, kde se jevil vztah se Spojeným královstvím jako naprosto vitální, byla ekonomika, přičemž Spojené království představovalo pro Nový Zéland nejvýznamnějšího dovozce a investora (McKinnon 2003: 199–200).

Vstup Nového Zélandu do první světové války po boku Spojeného království podporovala většina obyvatelstva. K aktivní participaci ve válce přispívala skutečnost, že se Nový Zéland cítil ohrožen rozpínavým Německem (McKinnon 2003: 200). Znatelněji však bylo ohroženo Spojené království a tak Nový Zéland vyslal své vojáky na podporu své mateřské země do Evropy. Novozélandští vojáci se na evropském bojišti setkávali s odlišnými národy a začali si tak více uvědomovat svou odlišnost a identitu. Stejně jako australské

---

⁵¹ Potvrzení úplné nezávislosti přináší až Westminsterský statut v roce 1931, kdy Nový Zéland zahajuje svou vlastní nezávislou zahraniční politiku. Nicméně novozélandský parlament a vláda tento dokument ratifikují až v roce 1947 (Ženíšek 2007: 66).

jednotky, vojáci z Nového Zélandu byli nasazeni u Gallipoli a mnoho z nich jich zde zahynulo⁵² (Ministry for Culture and Heritage 2012b). Přestože celkové ztráty plynoucí z první světové války byly pro Nový Zéland velmi citelné⁵³, země nekritizovala pochybení Spojeného království, ale spíše vyzdvihovala svou loajálnost impériu (Brooking 2004: 103; McKinnon 2003: 201).

Nejvýraznější odpor k válce, potažmo britskému impériu chovali původní obyvatelé Nového Zélandu.⁵⁴ Zejména Maorové zdůrazňovali, že Spojené království pro ně není osvoboditelem, ale dobyvatelem. Když byla v roce 1916 zavedena branná povinnost, výše uvedená skupina obyvatel se vzepřela a následně byla uvězněna. Podobně smýšleli i Novozélandčané irského původu. Nicméně většina novozélandského obyvatelstva válku podporovala, protože zvláště pro oblast zemědělství byla přinejmenším výhodná (McKinnon 2003: 200, 202).

Ačkoliv se mohlo zdát, že Spojené království, jako jedna z vítězných zemí, vyšlo z války posílené, opak byl pravdou. Válka narušila jeho strategickou pozici a s ní i bezpečnostní struktury, na kterých Nový Zéland stavěl svou bezpečnost. Spojené království přišlo o svou nadvládu nad Tichým oceánem a novými klíčovými aktéry v této oblasti se stalo Japonsko a zvláště pak Spojené státy americké. Nový Zéland, jenž deklaroval po celý průběh války svou oddanost britské koruně, zasáhla vlna určitého neklidu a veřejnost prosazovala ideu pacifismu (Ministry for Culture and Heritage 2012b). Přesto i po skončení první světové války Nový Zéland aktivně podporoval pozici britského impéria. Novozélandské jednotky pak dále bojovaly v Tichomoří, účastnily se palestinské kampaně a participovaly při potlačení povstání v Egyptě (McKinnon 2003: 200).

---

⁵² Novozélandské jednotky bojovaly v rámci tzv. ANZAC sboru (viz kapitolu 3.1).

⁵³ Celkový počet ztrát (tedy včetně mrtvých, zajatých, pohřešovaných a zraněných) byl na konci roku 1918 téměř 60 tisíc. Je na místě zde připomenout, že celková populace Nového Zélandu v době první světové války čítala kolem jednoho milionu obyvatel (Ministry for Culture and Heritage 2012a; Brooking 2004: 103).

⁵⁴ Ovšem je třeba zdůraznit skutečnost, že některé kmeny původního obyvatelstva válku naopak podporovaly (McKinnon 2003: 202).

V období mezi světovými válkami se Nový Zéland nacházel (stejně jako většina světa) v ekonomické krizi. Východisko z této krize hledala země v užším spojení se Spojeným královstvím a snažila se o uzavření obchodních smluv, které by pro Nový Zéland zajišťovaly jisté preference na britském trhu. Problémy spojené s ekonomickou situací donutily zemi diverzifikovat výrobu a zahájit masovou industrializaci. Nejen tyto okolnosti pak vedly k utvoření finanční identity země a ustanovení novozélandské Centrální banky (Smith 2005: 151–154).

Vypuknutí druhé světové války přineslo zemi značné obavy z napadení ze strany Japonska, a proto se vláda chtěla raději zaměřit na obranu svého území než na boje v Evropě. Nicméně průběh války nenaznačoval, že by Japonsko v dohledné době intervenovalo přímo na Nový Zéland, a proto novozélandská vláda souhlasila s vysláním svých jednotek do Evropy. Podobně jako australské jednotky, novozélandští vojáci se účastnili bojů na několika frontách.⁵⁵ V roce 1942 se pozornost země obrátila zpět k Japonsku, když vypukla válka v Tichomoří. Obrana země měla být zajištěna americkými jednotkami, protože novozélandským vojákům v Evropě byl odmítnut transport do této oblasti. Američané Japonce porazili a bezpečnost novozélandských ostrovů tedy nebyla nijak ohrožena (McKinnon 2003: 211–214).

Ke konci války se stále častěji spekulovalo o poválečném uspořádání světa a Nový Zéland se snažil udržovat přátelské vztahy jak se Spojeným královstvím, Sovětským svazem tak i Spojenými státy, přičemž vztah s poslední jmenovanou zemí prošel výraznou transformací, protože ještě na začátku druhé světové války Novozélandčané pocítovali ze Spojených států spíše obavu. Po skončení druhé světové války se Nový Zéland cítil stále ještě loajální vůči Spojenému království a ke Spojeným státům vzhlížel spíše nedůvěřivě (McKinnon 2003: 217, 222–223).

---

⁵⁵ Novozélandské jednotky bojovaly například na Krétě, v Řecku, dále na Blízkém východě nebo také v Itálii. Královské novozélandské letectvo a námořnictvo bojovalo na počátku roku 1944 také v Tichomoří, avšak jejich počet nebyl nikterak výrazný (McKinnon 2003: 213–214).

4.2 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti ekonomické

Ekonomika Nového Zélandu prošla v průběhu posledních dvaceti let výraznou proměnou, kdy z agrární společnosti, jež byla primárně závislá na obchodu se Spojeným královstvím, se stala moderní industrializovaná ekonomika, která dnes zaujímá 46. místo v pořadí zemí dle HDP na hlavu (Central Intelligence Agency 2013b). Pro novozélandskou ekonomiku, která funguje na principech volného obchodu, je avšak stále klíčový zahraniční obchod, přičemž export zboží a služeb představuje pro Nový Zéland celou třetinu celkového HDP (The Treasury 2013: 6, 11).

4.2.1 Ekonomická situace na Novém Zélandu

V období po druhé světové válce mezinárodní ekonomiku ovládaly především Spojené království a Spojené státy americké, které mezi sebou navázaly intenzivnější hospodářskou spolupráci. Tato skutečnost se dotýkala i ekonomiky Nového Zélandu. Nový Zéland byl například vyzván, aby se připojil k Mezinárodnímu měnovému fondu a Světové bance, nicméně země tak neučinila. Spojené státy vyvíjely na Nový Zéland tlak, aby odstranil kontroly zahraničního obchodu a vysoká dovozní cla. Tyto aspekty však poválečný vývoj novozélandské ekonomiky příliš neovlivnily. Ceny novozélandského zboží stoupaly a ekonomika prosperovala, což vedlo k ustupování od výše uvedených kontrol importu, nikoliv však k jejich odstranění, na kterém stále Spojené státy trvaly (McKinnon 2003: 216–220).

Hlavními komoditami, kterými Nový Zéland v poválečném období disponoval, byly především vlna, máslo a sýr. Zvláště vlna byla pro Nový Zéland klíčová, protože její ceny v období Korejské války značně stoupaly.⁵⁶ Až do konce 60. let zajišťovalo nejdůležitější zahraniční trh Spojené království, které s Novým Zélandem uzavřelo smlouvy o bezcelním dovozu novozélandského

---

⁵⁶ Nový Zéland dodával vlnu do továren na výrobu vojenských kabátů, které se využívaly při tuhých zimách ve válce v Koreji (Brooking 2004: 135).

zboží na svůj trh (Gustafson 2003: 235). Avšak pokusy Spojeného království vstoupit do Evropského hospodářského společenství citelně poškozovaly závislou novozélandskou ekonomiku a ceny komodit klesaly (Brooking 2004: 140). Koncem 60. let cena vlny dramaticky klesla a země začala hledat nové zdroje příjmů. V 70. letech se rozvíjí novozélandský sektor služeb, především finančnictví. Dále se začínají vyvážet v daleko větší míře komodity jako je dřevo, hliník či ovoce. Nezanedbatelné příjmy začínají plynout i z turistiky a bankovních služeb (Bertram 2009: 541, 557).

4.2.2 Novozélandsko-americký obchod

Nový Zéland deklaruje, že Spojené státy jsou „*největší, nejvyspělejší a nejkompexnější ekonomika na světě*“ a představují tedy „*klíčového ekonomického partnera*“⁵⁷ (New Zealand Ministry of Foreign Affairs & Trade 2013). Spojené státy americké nepochybně jsou jedním z nejdůležitějších partnerů Nového Zélandu v oblasti ekonomické spolupráce, avšak jako nejzásadnější partner je chápána sousední Austrálie. Spojené státy tradičně zaujímaly hned druhé místo v pomyslném žebříčku důležitosti, nicméně na konci roku 2008 jejich místo zaujala Čínská lidová republika. Spojené státy americké jsou tedy v současné době třetím největším obchodním partnerem Nového Zélandu. Na čtvrtém místě se nachází další klíčový stát, a to Japonsko (The Treasury 2013: 28).

Ačkoliv jsou Spojené státy pro Nový Zéland důležitým odbytištěm, nelze přehlédnout trend posledních let, kdy Nový Zéland soustředí svou pozornost na asijské země. Již v roce 2007 vláda Nového Zélandu vydává dokument s názvem „*Naše budoucnost s Asii*“⁵⁸, ve kterém vyzdvihuje vzrůstající důležitost Asie, a to nejen v ekonomické oblasti. Podle tohoto dokumentu je pro Nový

---

⁵⁷ V anglickém originále: „*As the world's largest, most complex and technically advanced economy the United States is a key economic partner for New Zealand*“ (New Zealand Ministry of Foreign Affairs & Trade 2013).

⁵⁸ V anglickém originále: „*Our Future with Asia*“ (Ministry of Foreign Affairs and Trade 2007: 1).

Zéland nanejvýš důležité navázat bližší vztahy s Asií (Ministry of Foreign Affairs and Trade 2007: 6–7).

Jak již bylo řečeno, pro novozélandskou ekonomiku je přímo klíčový zahraniční obchod. Nový Zéland tedy podporuje liberalizaci obchodu prostřednictvím WTO⁵⁹, nicméně soustředí se i uzavírání dohod na bilaterální a multilaterální úrovni. Na bilaterální úrovni uzavřel Nový Zéland s několika zeměmi dohodu o volném obchodu, a to například s Austrálií, Singapurem, Chile, Thajskem či Čínou (Vaughn 2011: 7). Bilaterální dohoda o volném obchodu se Spojenými státy nebyla prozatím dosažena, přestože se Nový Zéland snaží o její naplnění již přes deset let. Ekonomické vztahy a spolupráce jsou se Spojenými státy zajištěny spíše prostřednictvím multilaterálních dohod. Obě země spolupracují prostřednictvím organizace APEC, jejímž členem jsou Nový Zéland i Spojené státy. Bližší spolupráce má být navázána i prostřednictvím Transpacifického partnerství (New Zealand Ministry of Foreign Affairs & Trade 2013).

Přes již zmíněnou deklarovanou orientaci na asijské ekonomiky, Nový Zéland pokračuje v rozvíjení bilaterálních obchodních vztahů se Spojenými státy. V roce 2012 Spojené státy odkoupily od Nového Zélandu necelých 9 % celkového exportu, přičemž lze konstatovat, že toto číslo od roku 2008 do současnosti neprochází výraznějšími výkyvy. Naproti tomu Čína odkupuje necelých 14 % celkového exportu Nového Zélandu a nelze si nepovšimnout, že toto číslo každým rokem stoupá (The Treasury 2013: 27). Co se týče importu proudícího na Nový Zéland, Spojené státy jsou pro Nový Zéland jedním z nejdůležitějších dovozců. V roce 2011 se Spojené státy na celkovém podílu novozélandského importu podílely 10,4 %, avšak největšími dovozci se staly Čínská lidová republika a Australský svaz, jež dohromady pokryly téměř 32 % celkového importu (Central Intelligence Agency 2013b).

---

⁵⁹ *World Trade Organization* – Světová obchodní organizace vznikla v roce 1994 a nahradila dosavadní GATT (Veselý 2002: 134).

Vývoj novozélandsko-amerického obchodu se zbožím od roku 1985 do roku 2012 nelze označit za nijak dramatický. V roce 1985 činila hodnota amerického vývozu na Nový Zéland celkem 727 milionů amerických dolarů, v roce 1995 již 1,7 miliardy amerických dolarů a v roce 2012 dosahovala hodnota amerického exportu hodnoty 3,2 miliard amerických dolarů. Stejně tak hodnota novozélandského exportu do Spojených států ve stejném období vykazovala obdobný růst i podobné hodnoty, nicméně lze zaznamenat určitý rozdíl v celkové bilanci. V roce 1985 hodnota novozélandského exportu dosahovala hodnoty 857 milionů amerických dolarů, což znamená, že převyšovala hodnotu exportu ze Spojených států. O deset let později, tedy v roce 1995 se bilance obrátila a hodnota amerického exportu převyšovala hodnotu novozélandského, který nabýval hodnoty 1,4 miliard amerických dolarů. V roce 2012 lze opět pozorovat změnu v této bilanci, kdy hodnota novozélandského exportu činí 3,4 miliard amerických dolarů. Nový Zéland tedy aktuálně dováží do Spojených států více zboží, než kolik sám ze Spojených států odkupuje (United States Census Bureau 2013b).

4. 3 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti bezpečnostní

Jak již bylo výše uvedeno, Spojené království jako hlavní bezpečnostní garant Nového Zélandu v průběhu druhé světové války prokázalo, že závazek chránit bezpečnost tak vzdálené země, je neudržitelný. Nový Zéland tuto skutečnost akceptoval a svou pozornost tedy zaměřil na Spojené státy americké (Donnini 1991: 23). Nicméně objevovaly se určité pochybnosti, zda jsou Spojené státy nejvhodnějším adeptem pro roli garanta bezpečnosti země. Kritici namítali, že se Spojenými státy Nový Zéland nemá žádné zkušenosti, zatímco se Spojeným královstvím ho pojily tradiční vazby. Dále hrála roli velikost země, kdy Spojené státy přirozeně prosazovaly jiné zájmy než malý stát jako je Nový Zéland. Všeobecná výrazná podpora přicházela spíše směrem k nově vytvořené Organizaci spojených národů (Smith 2005: 178).

4.3.1 Nový Zéland a Tichomořský bezpečnostní pakt

V roce 1951 Nový Zéland vstoupil do aliance se Spojenými státy a Australským svazem, když společně uzavřeli Tichomořský bezpečnostní pakt ANZUS. Nový Zéland, jako nejmenší a nejméně vlivná země ze tří výše jmenovaných, vstupoval do paktu, potažmo celého spolenectví se Spojenými státy s určitou nedůvěrou. Bylo to vůbec poprvé, kdy země navazovala bližší vztahy se Spojenými státy a také kdy uzavírala spolenectví bez Spojeného království (Donnini 1991: 23). Tomuto formálnímu aktu avšak předcházel válečný konflikt, který propukl v roce 1950 v Koreji. Nový Zéland poskytl Spojeným státům v tomto konfliktu podporu, a to jak vojenskou tak politickou. Po eskalaci konfliktu v Koreji, oznámil americký prezident Truman plán na vytvoření Tichomořského bezpečnostního paktu. Stejně jako Spojené království či Spojené státy americké, zahraniční politika Nového Zélandu se striktně vymezovala proti komunismu a jeho podpoře. ANZUS pakt tedy stvrzoval společnou bezpečnostní politiku v době vypuknutí bipolárního konfliktu (Gustafson 2003: 237; McKinnon 2003: 221).

Nový Zéland byl díky své geografické poloze pro Spojené státy přitažlivý, nicméně ne v takové míře jako sousední Austrálie, která byla primárně využita pro umístění amerických vojenských základen. Na Novém Zélandu byla vybudována americká astronomická observatoř a poblíž města Christchurch americký vojenský přístav (Donnini 1991: 26). Geografická poloha přispívala k většímu pocitu bezpečnosti země, protože na rozdíl od Austrálie nečelil Nový Zéland tak přímému ohrožení ze strany Asie (Smith 2012). Přesto se v důsledku atmosféry studené války a šířícího se komunismu cítil Nový Zéland strategicky zranitelný a potřeba mocnějšího spojence se náhle jevila jako klíčová. Mimo vstupu země do paktu ANZUS se v roce 1954 se Nový Zéland stává také zakládajícím členem Organizace jihoasijské smlouvy, tedy SEATO (Gustafson 2003: 237). V roce 1952 Nový Zéland uzavřel se Spojenými státy dohodu o vzájemné obranné pomoci (Veselý 2008: 253).

4.3.2 Nový Zéland a angažovanost v amerických vojenských konfliktech

Stejně jako Austrálie, Nový Zéland bojoval po boku Spojených států v několika významných amerických vojenských konfliktech. Účastnil se Korejské války pod vlajkou britského Commonwealthu. První výraznější válkou, ve které Nový Zéland podpořil Spojené státy americké sám za sebe, byla válka ve Vietnamu (Brooking 2004: 135).

V polovině 60. let novozélandská vláda vyslala do Vietnamu své vojenské jednotky na pomoc jihovietnamské vládě v boji proti komunismu. Oficiálně Nový Zéland tento krok obhajoval přímou žádostí Vietnamu o pomoc, nicméně vojenská angažovanost Nového Zélandu byla iniciována spíše nátlakem ze strany Spojených států. Většina vlády však vyslání jednotek schvalovala a chápala jej jako nutnou daň za garanci bezpečnosti, kterou Spojené státy poskytovaly. Vyslání vojsk do Vietnamu potvrzovalo pozici spolehlivého amerického spojence. Pokud bychom však přihlédli k celkovému počtu vojáků, které Nový Zéland do Vietnamské války vyslal, jednalo se spíše o podporu politickou nežli přímo vojenskou.⁶⁰ Nicméně přesto novozélandská společnost angažovanost Nového Zélandu v de facto občanské válce ve Vietnamu nepodporovala a stále častěji se začaly ozývat hlasy kritizující Spojené státy americké (Gustafson 2003: 238–240). Vietnamská válka byl první konflikt, ve kterém se Nový Zéland angažoval bez účasti Spojeného království (Smith 2005: 180).

Vláda Nového Zélandu v zásadě souhlasila s anglo-americkým přesvědčením, že Vietnam je dělicí linií, kterou je třeba hájit před komunistickou expanzí. Před novozélandskou veřejností byla intervence hájena jako plnění povinností vůči paktu ANZUS a také systému kolektivní bezpečnosti, jež představovala organizace OSN (Ministry for Culture and Heritage 2012c). Již ke konci 60. let se na Novém Zélandu začaly objevovat proti jaderné postoje, které zesílily v průběhu nepopulární války ve Vietnamu. Na začátku 70. let

---

⁶⁰ Do Vietnamské války Nový Zéland vyslal celkem 3500 vojáků, přičemž se jednalo pouze o dobrovolníky (Smith 2005: 180).

labouristická vláda Nového Zélandu začala obhajovat vytvoření bezjaderné zóny v celém jižní části Tichého oceánu. Tyto aktivity ovšem nepodporovala vláda konzervativní, která se dostala k moci v polovině 70. let (Donnini 1991: 28–29).

4.3.3 Transformace bezpečnostní politiky Nového Zélandu v 80. letech

Zatímco tedy konzervativní vláda v čele s premiérem R. Muldoonem jasně podporovala vojenský pakt ANZUS a podporovala americké nukleární námořnictvo v novozélandských přístavech, labouristé naopak prosazovali, aby se Nový Zéland stal „bezjaderný“. Tuto vizi začali labouristé naplňovat, poté co se dostali do čela vlády v roce 1984. Tentýž rok nový ministerský předseda D. Lange na schůzi rady ANZUS oznámil, že nukleárním lodím Spojených států bude odmítnut přístup do novozélandských přístavů.⁶¹ Austrálie i Spojené státy tento úmysl odsoudily jako nepřijatelný. Spojené státy dokonce zdůraznily, že přístup amerického válečného loďstva do novozélandských přístavů je jednou z podmínek dohody ANZUS. Spojené státy prosazovaly nekompromisní politiku „*nepotvrzovat ani nepopírat*“⁶², tedy otevřeně nemluvily o tom, zda lodě nesou jaderné zbraně či ne. Ve snaze přinutit Nový Zéland k upuštění od protiatomové politiky, hrozil americký kongres Novému Zélandu obchodními sankcemi (Alves 1991: 1061–1062; Sinclair 2003: 299–301).

Když v následujícím roce odmítl Lange přístup americké lodi Buchanan do novozélandského přístavu, reakce Spojených států byla okamžitá, rázná a pro Nový Zéland spíše překvapivá. Spojené státy americké s okamžitou platností pozastavily bezpečnostní kooperaci s Novým Zélandem, a to téměř ve všech oblastech. Spojené státy tedy daly jasně najevo, že si její spojenci nemohou určovat zvláštní podmínky ve vzájemném partnerství (Alves 1991: 1065). Novozélandská veřejnost vládní politiku podporovala, nicméně výzkumy veřejného mínění prokázaly, že více než 70 % obyvatel Nového Zélandu si přálo

---

⁶¹ Zákaz vstupu nukleárních lodí do novozélandských přístavů se netýkal jen Spojených států amerických, ale jednalo se o zákaz platný pro všechny nukleární lodě bez ohledu na zemi jejich původu. Zákaz se vztahoval i na lodě s nukleárním pohonem, ne jen pouze lodě nesoucí nukleární zbraně (Donnini 1991: 32).

⁶² V anglickém originále: „*Neither confirm, nor deny*“ (Alves 1991: 1065).

zachovat členství země v ANZUS (Sinclair 2003: 306). V roce 1987 byl schválen tzv. „*Nuclear-Free Zone Disarmament and Arms Control Bill*“, který formálně potvrzoval výše zmíněný postoj Nového Zélandu k americkým jaderným lodím, respektive celé alianci ANZUS (Moran – Loudon 2007: 21).

Argumentace vlády Nového Zélandu byla, že ANZUS pakt je pouze obranným paktem a země jako taková se nikdy nezavázala k žádné nukleární strategii. Vláda tedy zdůrazňovala, že její postoj je pouze „protijaderný“, nikoliv proti-americký. Nicméně Spojené státy svůj názor nezměnily a Nový Zéland byl náhle klasifikován jako „*nikoliv blízký spojenec, ale jen přítel*“⁶³ (Donnini 1991: 21, 32). Tato situace vedla Nový Zéland k nutnosti definovat vlastní bezpečnostní politiku státu. Plánování obrany se tedy omezilo na oblast Austrálie, Papuy-Nové Guineje a v neposlední řadě na oblast Tichomoří, kde Nový Zéland odpovídal za bezpečnost Tokau, Niue a Cookových ostrovů. Největší pozornost však Nový Zéland věnoval rozvíjení bezpečnostní spolupráce s Austrálií (Sinclair 2003: 307).

4.3.4 Americko-novozélandské bezpečnostní vztahy v 21. století

Konec studené války změnil charakter americké vojenské okupace v Tichomoří a na amerických válečných lodích už nebyly běžně umístěny jaderné zbraně. Ovšem ani tato skutečnost nepřiměla ustoupit Spojené státy ze svého požadavku odvolání novozélandské protijaderné legislativy, který byl podmínkou pro znovu začlenění Nového Zélandu do paktu ANZUS, avšak politické vztahy byly již na počátku 90. let mezi Spojenými státy a Novým Zélandem byly zcela obnoveny. V roce 1991 Spojené státy deklarovaly, že americké lodě za normálních okolností nenesou jaderné zbraně. Ani toto prohlášení však nezmírnilo novozélandskou legislativu. Znepokojení Novému Zélandu přinášely spíše francouzské jaderné pokusy v Tichomoří, a proto ještě důrazněji veřejně prosazoval své protijaderné postoje (Vowles 2003: 322; U.S.

---

⁶³ V anglickém originále: „*The United States no longer considered New Zealand to the close ally it was once but just a friend*“ (Donnini 1991: 21).

Department of State 2012). Navzdory neshodám, které mezi Spojenými státy a Novým Zélandem panovaly, se Nový Zéland v roce 1991 rozhodl pro podporu americké intervence do Perské války v Zálivu. Do tamní oblasti novozélandská vláda vyslala především zdravotníky a také námořní podporu (Brooking 2004: 167).

Ačkoliv v roce 2003 Nový Zéland odmítl a oficiálně odsoudil americkou invazi do Iráku, vztahy mezi Spojenými státy a Novým Zélandem v oblasti bezpečnosti se začaly na začátku nového tisíciletí zintenzivňovat. Na straně druhé, vyloučení Nového Zélandu z ANZUS vedlo k bližší spolupráci s Austrálií, se kterou v rámci ANZAC programu pořádá Nový Zéland od roku 1991 vojenská cvičení a od roku 1997 zajišťuje peacekeepingové operace v regionu (Smith 2012). K významnému obratu v americko-novozélandském vztahu došlo v roce 2007, kdy Spojené státy uznaly protijadernou politiku Nového Zélandu. V roce 2010 byla mezi Novým Zélandem a Spojenými státy uzavřena tzv. „*Wellingtonská deklarace*“⁶⁴, která má představovat nové strategické partnerství mezi oběma státy, přičemž obě strany deklarují, že nový vztah je založen na společných zájmech v asijsko-pacifickém regionu a také na společných bezpečnostních tématech, kdy Nový Zéland aktivně participuje po boku Spojených států například v Afghánistánu (Vaughn 2011: 1, 7–9). V červnu roku 2012 byla uzavřena tzv. „*Washingtonská deklarace*“⁶⁵, jejímž cílem je rozšířit bezpečnostní spolupráci mezi výše zmíněnými stranami a opětovné potvrzení partnerství budovaného prostřednictvím Wellingtonské deklarace⁶⁶ (U.S. Department of Defense 2012).

---

⁶⁴ *Wellington Declaration on a New Strategic Partnership between New Zealand and the United States of America.*

⁶⁵ *Washington Declaration on Defense Cooperation between the Department of Defense of the United States of America and Ministry of Defense of New Zealand and the New Zealand Defence Force.*

⁶⁶ Rozšíření stávajícího bezpečnostního vztahu se týká především námořní bezpečnostní spolupráce, spolupráce v oblasti peacekeepingu, vzájemnou pomoc při katastrofách či také spolupráce v problematice humanitární pomoci (U.S. Department of Defense 2012).

4. 4 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti politické

Za oficiální počátek navázání politických vztahů mezi Novým Zélandem a Spojenými státy lze označit rok 1942, kdy Spojené státy uznávají Nový Zéland jako nezávislý stát s vlastní zahraniční politikou. V témže roce země mezi sebou navazují diplomatické vztahy a zřizují proto novozélandské vyslanectví ve Washingtonu a americké vyslanectví ve Wellingtonu. V roce 1948 byly obě zmíněné instituce povýšeny na velvyslanectví (U.S. Department of State: Office of the Historian c). Na začátku druhé světové války se do čela novozélandské vlády dostal labourista Peter Fraser. Fraserova vláda horlivě podporovala vznik Organizace spojených národů, která se měla stát základem pro nový mezinárodní pořádek, a také především z důvodů obav o bezpečnost se země snažila navázat bližší bezpečnostní vztahy se Spojenými státy (McKinnon 2003: 215).

V roce 1949 labouristy vystřídala Národní strana a premiérem Nového Zélandu se tak stal její lídr Sidney Holland. Po několika letech hospodářského útlumu novozélandskou ekonomiku povzbudila Korejská válka, která přinesla zemi prosperitu a také podnítila Spojené státy k uzavření vojenského paktu ANZUS (Brooking 2004: 135–136). Společným tématem Nového Zélandu a Spojených států se v oblasti zahraniční (ale i domácí) politiky stal boji proti komunismu. Již labourista P. Fraser zdůrazňoval, že hlavním spojencem pro Nový Zéland jsou Spojené státy, nikoliv Sovětský svaz. Konzervativní vláda v této politice pokračovala. Ačkoliv se novozélandská vláda primárně zaměřila na budování pevnějšího svazku se Spojenými státy, nadále udržovala blízký vztah se Spojeným královstvím a považovala si svého členství v Commonwealthu (McKinnon 2003: 216–217).

Konzervativní vláda zůstala na Novém Zélandu u moci až do roku 1972, kdy moc převzali znovu labouristé. Avšak již o tři roky později, tedy v roce 1975 se dostala opět do čela země Národní strana a premiérem se stal Robert Muldoon (Mulgan 2004: 77). I přesto, že období, kdy byla u moci labouristická strana, bylo relativně krátké, stihl labouristický premiér N. Kirk učinit několik

zahraničně politických rozhodnutí. Po nástupu do úřadu odvolal poslední novozélandské jednotky z Vietnamu a také uznal komunistickou vládu Čínské demokratické republiky, což byl krok, který Národní strana v rámci boje proti komunismu odmítala. Dále byly také obnoveny vztahy s Moskvou, jež byly ještě na počátku studené války nepřijatelné (Gustafson 2003: 239).

Vztah se Spojenými státy upevnila především novozélandská podpora americké intervence do Koreje a také vojenská účast ve Vietnamské válce. V roce 1966 Nový Zéland dokonce navštívil americký prezident Lyndon Johnson a vyjádřil tak poděkování za vyjádřenou podporu. Stal se tak prvním americkým prezidentem, který zemi navštívil (US NZ Council 2013). Jak již bylo uvedeno výše, v roce 1975 se do čela vlády dostal Robert Muldoon, který zastával post předsedy novozélandské vlády až do roku 1984, kdy byl nahrazen labouristou Davidem Langem. Muldoon se v zahraniční politice spoléhal především na „tradiční“ novozélandské partnery, a to Spojené státy americké a Spojené království. Muldoon byl známý jako velký podporovatel paktu ANZUS a vítal americké válečné lodě v novozélandských přístavech. Od poloviny 70. let se začal zhoršovat stav ekonomiky a rostla inflace. Vláda reagovala uvedením politiky známé pod sloganem „*myslet velkoryse*“⁶⁷ a zahájila mohutný petrochemický program. Ve stejné době se začaly objevovat spontánní protesty novozélandské veřejnosti týkající se návštěv amerických válečných lodí s jaderným pohonem a také francouzských jaderných výbuchů v Tichomoří (Sinclair 2003: 298–300; Alves 1991: 1061).

Labouristická vláda v čele s D. Langem představovala pro Nový Zéland změnu. Labouristé zdůrazňovali, že do politiky přinášejí nové myšlenky a nové mladé lidi. Tito mladí politici představovali pro novozélandskou politiku zcela novou generaci, přičemž tato skutečnost ovlivňovala také jejich politické názory a postoje. Mladí labouristé nebyli kupříkladu natolik ochotni budovat bližší vztah se Spojenými státy, protože jejich postoj k zemi ovlivnila nepříliš podporovaná Vietnamská válka. Změna v novozélandské politice tedy nastala ihned

---

⁶⁷ V anglickém originále: „*Think big*“ (Sinclair 2003: 300).

po nástupu Langa do funkce, kdy oznámil, že americké válečné lodě nemají do novozélandských přístavů přístup, pokud nesou jaderné zbraně či jsou „pouze“ poháněny jádrem. Následovalo vyloučení Nového Zélandu z paktu ANZUS a přerušení dílčích aktivit týkajících se bezpečnostní kooperace se Spojenými státy (Alves 1991: 1062, 1065; Sinclair 2003: 302). Ovšem tento spor se netýkal ostatních dimenzí vzájemné spolupráce, kdy důkazem nám může být zvyšující se objem amerického importu a exportu, který v roce 1990 nabýval vyšších hodnot než v roce 1984, anebo také rostoucí kulturní provázanost mezi oběma zeměmi (US NZ Council 2013).

V roce 1985 byla založena Rada Spojených států a Nového Zélandu⁶⁸, která si kladla za cíl zajistit pokračování bilaterální komunikace mezi oběma státy v době, kdy formální komunikace na nejvyšší úrovni byla poněkud limitována (US NZ Council 2013). Nicméně již na začátku 90. let, kdy se vlády chopila Národní strana, byla komunikace na nejvyšší úrovni znovu obnovena (Vowles 2003: 398). Národní strana se u moci udržela celá 90. léta, i když již netvořila většinou vládu a byla nucena vládnout v koalici. Post premiéra Nového Zélandu zastával až do roku 1997 James Bolger (Mulgan 2004: 77). V roce 1997 se poprvé v historii stala premiérem Nového Zélandu žena, a to Jennifer Shipley (Brooking 2004: 172). V roce 1999 navštívil podruhé v historii Nový Zéland americký prezident, a to Bill Clinton (US NZ Council 2013).

Na začátku 21. století se vztahy mezi Spojenými státy a Novým Zélandem znovu upevnily, když Nový Zéland deklaroval podporu Spojených států v boji proti teroru. V rámci této války Nový Zéland vyslal své vojenské jednotky do Afghánistánu (US NZ Council 2013). V roce 2010 byla mezi nejvyššími představiteli obou zemí dojednána již zmíněná Wellingtonská deklarace a v roce 2012 Washingtonská deklarace. Spolupráce v posledních letech je tedy prohlubována. Když v roce 2011 zasáhlo Nový Zéland ničivé zemětřesení, Spojené státy vyslaly do oblasti záchranný tým a přislíbili finanční pomoc

---

⁶⁸ *US NZ Council*. Podporu bilaterálních vztahů na straně americké zajišťuje United States-New Zealand Council (Vaughn 2011: 12).

ve výši jednoho milionu amerických dolarů (Vaughn 2011: 1–2). V současné době premiér Nového Zélandu John Key a americký prezident Barack Obama deklarují, že novozélandsko-americké vztahy se opět prohlubují. Pro tuto skutečnost svědčí i fakt, že v roce 2010 byl John Key pozván na jaderný summit ve Washingtonu (Ayson – Phillips 2012).

4. 5 Vývoj vztahů a spolupráce v oblasti kulturní

Nový Zéland se stejně jako Austrálie potýkal s řadou problémů souvisejících s imigrací a velikostí celkové populace. Druhá světová válka zemi populačně oslabila, nicméně politika labouristů v poválečném období imigraci příliš nepodporovala a spíše se snažila zvýšit populační přírůstek přirozenou cestou. Potřeba pracovní síly byla však alarmující, a tak již v roce 1947 byl zahájen program asistované migrace z Británie. Žádání migranti byli povětšinou mladí a vzdělaní lidé, jejichž příchod labouristická vláda podporovala (Phillips 2012). Již od poloviny 19. století přicházeli do země hlavně obyvatelé Spojeného království a až do 70. let 20. století tak tvořili největší část celkového počtu imigrantů na Novém Zélandu. V roce 1950 byl program asistované migrace rozšířen o další evropské země. Díky výše zmíněnému programu přicestovalo v průběhu let 1947 až 1975 na Nový Zéland 77 tisíc Britů (Ministry for Culture and Heritage 2012d).

Program asistované migrace měl za cíl udržet migraci pokud možno „bílou“, a proto se zaměřoval na evropské a snadno asimilující se národy. Přesto se díky tzv. Colombskému plánu⁶⁹ dostalo do země několik tisíc občanů původem z Asie. Colombský plán, respektive studium na Novém Zélandu nejvíce lákalo studenty z Thajska, Malajsie a Indonésie. Další významnou část přistěhovalců tvořili také imigranti z Tichomoří. Počátkem 70. let si novozélandská vláda díky aktivitě Spojeného království zapojit se

---

⁶⁹ Colombský plán byl přijat v rámci konference členských zemí Commonwealthu v roce 1951. Jeho cílem bylo nechat vzniknout organizaci, jejíž náplní bude hospodářská pomoc zemím jihovýchodní Asie. Plán zahrnoval i studentské programy pro studenty z těchto zemí (Veselý 2002: 25).

do evropského integračního procesu přehodnotila svůj izolacionistický postoj vůči asijskému kontinentu a země začala intenzivněji navazovat vazby s asijsko-pacifickým regionem. Tento postoj se promítl i do imigrační politiky a v roce 1974 byla uvedena nová protirasistická imigrační politika. S nástupem konzervativní vlády a ekonomického úpadku země se imigrace až do začátku 90. let výrazně snížila (Phillips 2012).

Migrace Novozélandců do Spojených států od roku 1950 do současnosti stále roste. Zatímco v letech 1950–1959 získalo status stálého obyvatele Spojených států téměř 1800 emigrantů z Nového Zélandu, v letech 1960–1969 již 3775 obyvatel. V průběhu 70. a 80. let číslo stále rostlo a v 90. letech výše uvedený status získalo 8 600 emigrantů. V posledním desetiletí, tedy v letech 2000–2009 získalo status legálního obyvatele Spojených států nad 12 tisíc Novozélandců (Office of Immigration Statistics 2012: 7, 9, 11).

S migrací velmi úzce souvisí také turismus. Stejně jako pro Austrálii je cestovní ruch jedním z klíčových odvětví pro národní ekonomiku, když v současné době tvoří přes 3 % celkového HDP této země (Ministry of Business, Innovation & Employment 2012a). Nejčastější zemí, kterou Novozélandci navštěvují, je sousední Austrálie. V roce 2012 tak Austrálii navštívilo téměř milion obyvatel Nového Zélandu. Druhou nejoblíbenější destinací jsou Spojené státy americké, kam se v roce 2012 vydalo nad 120 tisíc novozélandských turistů. Na třetím místě pomyslného žebříčku oblíbenosti se řadí Fidži a na čtvrtém místě nalezneme Spojené království (Ministry of Business, Innovation & Employment 2012b).

V počtu turistů, kteří za rok navštíví Nový Zéland, zastává první místo Austrálie, když na Nový Zéland v průběhu roku 2012 vycestovalo 1 157 808 australských turistů. Tato země je zároveň největším zdrojem příjmů z turistického ruchu pro Nový Zéland. Přes 200 tisíc turistů přišlo v roce 2012 z Číny, což představovalo téměř 40 % nárůst oproti roku 2011. Přibližně 186 tisíc turistů přicestovalo na Nový Zéland ze Spojeného království. Turistů ze Spojených států amerických bylo 183 tisíc a toto číslo nezaznamenalo žádný

nárůst ani propad ve srovnání s rokem 2011. Až 16 % nárůst turistů je zaznamenán z Japonska (Ministry of Business, Innovation & Employment 2012b).

Nový Zéland stejně jako Austrálie nabízí možnost vysokoškolského studia i pro zahraniční studenty. Počet zahraničních studentů přijíždějících na Nový Zéland bylo v roce 2011 téměř 98 tisíc. Nejvíce studentů (23 tisíc) pochází z nedaleké Číny. Dalšími zeměmi, ze kterých pochází značný počet zahraničních studentů (shodně okolo 12 tisíc), jsou Indie a Jižní Korea. Ze Severní Ameriky pochází jen 2,5 tisíce studentů. Podle statistik zahraničních studentů původem ze Severní Ameriky ubývá. V roce 2011 činil pokles celých 7,2 % oproti roku 2010 (International Division Ministry of Education 2012: 4).

5. KOMPARACE

Jak Austrálie, tak Nový Zéland jsou bývalou součástí britského impéria. V období před druhou světovou válkou bylo proto pro obě země naprosto klíčovým aktérem Spojené království, které představovalo jakéhosi garanta bezpečnosti těchto zemí a bylo pro ně zároveň hlavním ekonomickým partnerem. Obě země byly v průběhu druhé světové války vojensky ohroženy Japonskem, které však bylo zastaveno Spojenými státy. Právě v období druhé světové války se začínají utvářet bližší vzájemné vztahy, které jsou hlavním předmětem této komparace.

Porovnáme-li tedy hlavní důvody, které Austrálii a Nový Zéland vedly k navázání bližší spolupráce se Spojenými státy, nenalezneme žádné zásadnější rozdíly. Obě země byly v období po druhé světové válce populačně slabé, obávaly se dalšího napadení ze strany Japonska a Spojené království již nedokázalo oblast zabezpečit. Spojené státy byly vítěznou mocností války a jejich mezinárodní pozice byla posílena. J. Herring (2008: 436–437) namítá, že evropské státy vyčerpala již první světová válka, nicméně mezinárodní politika se stále ještě orientovala spíše do Evropy. Spojené státy se v rámci zahraniční politiky, kterou bychom mohli označit jako „účast bez závazků“⁷⁰, odmítly zapojit do Společnosti národů a uzavírat jakékoliv dlouhodobější závazky či aliance. Změna tohoto postoje pak přichází až v průběhu druhé světové války.

Za rozdílný lze ovšem označit postoj, s jakým země přistupovaly ke spolupráci se Spojenými státy. Zatímco Austrálie spolupráci vítala a vznik paktu ANZUS de facto iniciovala, Nový Zéland pojil těsnější vztah se Spojeným královstvím a jeho důvěra ve Spojené státy nebyla příliš vysoká. Přesto však Nový Zéland pochopil, že výhody plynoucí ze spolupráce se Spojenými státy převažují nad jejími nevýhodami (Pugh 1989: 22).

---

⁷⁰ „*Involvement without commitment*“ (Herring 2008: 436).

Z pohledu realismu a neorealismu můžeme říci, že k navázání spolupráce vedla skutečnost, že Spojené státy představovaly v anarchistickém prostředí hegemon, který ale dlouhou dobu neměl o spolupráci s výše zmíněnými státy zájem. Spolupráce je navázána až v době, kdy Spojené státy sdílí s Austrálií a Novým Zélandem společný zájem, a to zabránit šíření komunismu v asijsko-pacifickém regionu. Spojené státy tak k dlouhodobější spolupráci přistupují až v okamžiku, kdy zisky z ní plynoucí převažují nevýhody. Z pohledu Austrálie a Nového Zélandu jde především o zabezpečení bezpečnosti státu, tedy o zajištění jednoho z hlavních realistických předpokladů.

Naproti tomu optikou liberálního a neoliberálního institucionalismu lze důvody k počátku spolupráce definovat odlišně. Situace po druhé světové válce vedla ke zvýšení vzájemné závislosti států. Byla vytvořena Organizace spojených států, která sdružovala státy a rozvíjela jejich kooperativní potenciál. Skutečnosti, že se nejednalo jen o nevyhnutelnou krátkodobou spolupráci, svědčí i fakt, že spolupráce byla mezi těmito státy rozvíjena nejen v bezpečnostní oblasti, ale například také v ekonomické oblasti.

Co se týče vývoje ekonomických vztahů Austrálie a Nového Zélandu se Spojenými státy po druhé světové válce, nenalezneme žádných výraznějších rozdílů. Oba státy jak Austrálie, tak Nový Zéland byly do začátku 70. let primárně ekonomicky závislé na Spojeném království. Austrálie se po válce soustředila především na vývoz nerostných surovin, zatímco hlavními obchodními komoditami Nového Zélandu byly spíše zemědělské produkty a především vlna.

Již v 60. letech lze pozorovat u obou zemí snahu vytvořit vlastní měnovou politiku, když obě země přecházejí na dolarovou měnu (Veselý 2008: 289). Obě země však stále preferovaly obchod se Spojeným královstvím a izolovaly se od asijsko-pacifického regionu. Změna přichází v 80. letech, kdy Austrálie liberalizuje svou ekonomiku a otevírá svůj trh asijským zemím. Stejně tak Nový Zéland zaměřuje svou ekonomiku na sektor služeb a začíná také profitovat z cestovního ruchu.

Když porovnááme australskou a novozélandskou angažovanost v ekonomicky profilovaných fórech a organizacích, je patrné, že obě země jsou závislé na zahraničním obchodě. Proto Austrálie i Nový Zéland uzavírají řadu bilaterálních i multilaterálních ekonomických dohod, které ulehčují obchodování se zahraničním. Pouze Austrálie uzavřela se Spojenými státy v roce 2005 dohodu o volném obchodu. Nový Zéland se o uzavření podobné dohody neúspěšně snaží již několik let. Na multilaterální úrovni obě země vstupují v roce 1989 do organizace APEC, jejímž členem jsou i Spojené státy. V roce 2009 navázala Austrálie spolu s Novým Zélandem spolupráci s organizací ASEAN. Smlouva AANZAFTA, která byla výsledkem této kooperace, je pro obě země dosud největší smlouvou o volném obchodu.

Na bilaterální úrovni Austrálie uzavřela několik smluv o volném obchodu, přičemž převážnou většinu z nich s asijskými státy. Stejně tak Nový Zéland již uzavřel několik dohod vytvářejících zóny volného obchodu. Podobně jako v předchozím případě, smlouvy byly uzavřeny s nedalekými asijskými státy.

Oba státy v současné době shodně deklarují, že Spojené státy jsou pro ně „*klíčovým a nejdůležitějším*“ ekonomickým partnerem, avšak pokud hodnotíme reálná čísla týkající se vzájemného obchodu, Spojené státy nepředstavují největšího odběratele ani dovozce zboží v diskutovaných zemích. Největší podíl importu do Austrálie v letech 2011–2012 zajišťuje Čína, a to celých 18 %. Spojené státy dodávají téměř 13 % celkového importu. Podobná situace panuje i na Novém Zélandu. Největšími dovozci jsou Austrálie a Čína, Spojené státy zajišťují okolo 10 %. Zemí, která od Austrálie a Nového Zélandu odkupuje největší podíl zboží, je jednoznačně Čína. Z australského vývozu proudí do Číny téměř celá třetina celkového exportu, zatímco Spojené státy odkupují necelá 4 %. Nový Zéland prodává Spojeným státům téměř 9 % svého celkového vývozu. Stále však stoupá podíl vývozu do Číny, která v současné době odkupuje 14 %. Z výše uvedeného je patrné, že nejdůležitějším ekonomickým partnerem se v současné době stává spíše Čína, nicméně Spojené státy stále představují důležitého partnera.

Tuto skutečnost obě země reflektují. Nový Zéland v roce 2007 a Austrálie v roce 2012 vydávají dokumenty, které popisují důležitost asijských trhů a shodně si dávají za cíl navázat bližší ekonomické vztahy s Asií a ekonomicky se integrovat do asijsko-pacifického regionu. Současně se Austrálie a Nový Zéland připojují k multilaterálnímu uskupení s názvem Transpacifické partnerství, jež má vytvořit nejrozsáhlejší zónu volného obchodu vůbec.

V oblasti bezpečnostní nalezneme rozdíly mezi australsko-americkým a novozélandsko-americkým vztahem pravděpodobně nejvýraznější. Obě země vstoupily v roce 1951 do Tichomořského bezpečnostního paktu ANZUS, nicméně okolnosti v 80. letech pak vedly k vyloučení Nového Zélandu z tohoto uskupení. Austrálie pak následně zintenzivnila své vztahy se Spojenými státy, zatímco Nový Zéland na několik let bezpečnostní kooperaci se Spojenými státy přerušil.

Jak již bylo uvedeno výše, Austrálie byla hlavním iniciátorem vzniku paktu ANZUS, když se v poválečné situaci cítila mnohem náchylnější k vojenskému napadení ze strany Japonska než Nový Zéland a volala po opětovné angažovanosti Spojených států v regionu. Spojené státy se po druhé světové válce z oblasti stáhly a soustředily se na vznik vojenského paktu NATO. Austrálie žádala Spojené státy o vytvoření obdobného paktu v asijsko-pacifickém regionu, nicméně neuspěla. Až Korejská válka a obavy z rozšíření komunismu donutily Spojené státy k aktivnějšímu jednání. Naproti tomu Nový Zéland díky své geografické poloze nebyl natolik vystaven nebezpečí napadení, přesto země chápala, že je třeba zajistit nového garanta bezpečnosti (Donnini 1991: 22–23).

Porovnáváme-li dále australské a novozélandské působení v ANZUS, je zřejmé, že tato aliance měla asymetrický charakter. Spojené státy hrály roli hegemonu, jenž měl ve svazku hlavní pravomoc. Austrálie představovala tzv. střední mocnost. Nový Zéland představoval nejmenší a nejméně vlivný stát v tomto svazku. V porovnání s Austrálií je Nový Zéland rozlohou několikanásobně menší, a co se týče velikosti populace je Nový Zéland taktéž

několikanásobně populačně chudší. F. Donnini (1991: 17) přirovnává v této souvislosti Austrálii ke Kanadě a Nový Zéland k Dánsku. Země jako Dánsko logicky nedisponuje takovým mocenským vlivem jako Kanada, nicméně ze svazku může těžit jako ostatní.

ANZUS spolupráce byla pro všechny strany výhodná. Austrálie a Nový Zéland získaly přístup k americkým informačním systémům, americkým vojenským technologiím a vybavení, dále spolupráce přinášela výhody, jako jsou personální výměny mezi členskými státy tohoto paktu nebo sdílení vojenských strategií a doktrín. Jak pro Austrálii, tak pro Nový Zéland tyto výhody znamenaly mnoho, ačkoliv pro Spojené státy jejich poskytování nepředstavovalo žádný výraznější závazek (Donnini 1991: 12).

Když v roce 1986 Spojené státy ukončují bezpečnostní spolupráci s Novým Zélandem a ukončují jeho členství v ANZUS, Nový Zéland zaměřuje svou pozornost na Austrálii. Austrálie nadále pokračovala ve spolupráci se Spojenými státy v rámci ANZUS, nicméně tato spolupráce se již stala bilaterální. Pokud bychom se pokusili srovnat transformaci australské a novozélandské bezpečnostní politiky v 80. letech, nalezneme mnoho nepatrných rozdílů, ale také jednu důležitou shodu. Obě země přistoupily k transformaci bezpečnostní politiky v důsledku nového zahraničně politického přístupu Spojených států.

Americký prezident Nixon v roce 1969 formuloval ve svém projevu na ostrově Guam novou zahraničně politickou doktrínu. Tzv. Guamská doktrína znamenala uvolnění amerických bezpečnostních závazků. Spojené státy deklarovaly, že nadále budou plnit své závazky v rámci uzavřených aliancí, nicméně vyzývají své spojence, aby převzali plnou odpovědnost za svou obranu. Tato politika pak nutně vedla k tomu, že Austrálie i Nový Zéland musely předefinovat svou bezpečnostní politiku. Obě země se pak zaměřily na obranu asijsko-pacifického regionu (Herring 2008: 785–786). Austrálie i Nový Zéland deklarovaly svou vizi stát se soběstačnými při obraně své země a přestaly se orientovat pouze na Spojené státy. Obě země se pak stávají členy několika regionálních multilaterálních uskupení.

Austrálie i Nový Zéland participovaly po boku Spojených států při několika významných konfliktech. V 50. letech se obě země účastnily Korejské války a podpořily tak americký boj proti komunismu. Jako problematičtější se jeví válka, která vypukla na začátku 60. let ve Vietnamu. Australská účast v této válce je vnímána jako iracionální následování spojence, nicméně ukazuje se, že Austrálie jednala strategicky s úmyslem posílit spojení se Spojenými státy, ale také vyřešit situaci v regionu. Zatímco na vyslání australských jednotek je nahlíženo jako na nepromyšlené jednání a přílišnou oddanost Spojeným státům, Nový Zéland jednotky do Vietnamu taktéž vyslal, ale jednalo se spíše o podlehnutí americkému nátlaku, jež Nový Zéland vyzýval k účasti v této válce.

Vietnamská válka v obou zemích vyvolala vlnu odporu vůči americkému intervencionismu a také se začaly, zejména na Novém Zélandu, objevovat protesty vůči válečnému využití jaderné energie. Jak Austrálie, tak Nový Zéland pak podepisují v roce 1985 Smlouvu o vytvoření bezjaderného pásma v jižním Tichomoří. Tzv. Smlouva z Rarotongy pak vstoupila v platnost v roce 1986 (Veselý 2002: 123). Signatáři této smlouvy se tak zavázali k neposkytování jaderných zbraní dalším stranám, akceptování zákazu jaderných zkoušek v této oblasti a také k pravidelným konzultacím (Treaty of Rarotonga 1985). Zásady plynoucí z této smlouvy pak akceptoval Sovětský svaz nebo také Čína, zatímco Spojené státy spolu s Francií a Spojeným královstvím nikoliv (Veselý 2002: 123).

V současné době probíhá kooperace v oblasti bezpečnosti mezi oběma státy. Austrálie spolupracuje se Spojenými státy prostřednictvím bezpečnostního paktu ANZUS. V roce 1985 vzniklo v rámci paktu ANZUS navíc diskusní fórum AUSMIN, jehož prostřednictvím oba státy upevňují vzájemnou spolupráci. V roce 2007 byla mezi výše uvedenými státy uzavřena dohoda o nákupu zbraní a státy dále rozvíjejí spolupráci, když plánují vojenskou spolupráci v námořní a letecké oblasti. Austrálie se také účastní amerických bojových intervencí například v Afghánistánu, pomoc však přislíbila i ve válce v Zálivu. Po roce

2011 země sblížily teroristické útoky a Austrálie deklarovala svou pomoc ve válce proti teroru.

Spolupráce Nového Zélandu a Spojených států v oblasti bezpečnosti byla po roce 1990 poznamenána konfliktem z poloviny 80. let. Nový Zéland neústupně prosazoval svou protijadernou politiku, kterou Spojené státy nemohly akceptovat. Přesto Nový Zéland vyslal v roce 1991 pomoc do války v Zálivu, ale dále rozvíjel bezpečnostní vztahy se sousední Austrálií. Obě země sdílely společnou válečnou zkušenost z první a druhé světové války, kde bojovaly ve společném sboru s názvem ANZAC. Bližší spolupráce mezi Novým Zélandem a Spojenými státy je navázána až po roce 2007, kdy Spojené státy uznávají protijadernou politiku Nového Zélandu. Poté následuje uzavření Wellingtonské a Washingtonské deklarace, které potvrzují bezpečnostní spolupráci v budoucích letech. Pro Austrálii i Nový Zéland jsou tak Spojené státy významným bezpečnostním partnerem.

Spolupráce a vztahy Austrálie a Nového Zélandu ke Spojeným státům byly často ovlivněny přístupem samotných vlád či premiérů, kteří určovali, jak se vztahy mezi těmito státy budou vyvíjet. K navázání diplomatických vztahů mezi Austrálií a Spojenými státy došlo již v roce 1940, v případě Nového Zélandu o dva roky později. Jak v Austrálii, tak na Novém Zélandu, se v průběhu druhé poloviny 20. století střídaly o moc dvě strany. V Austrálii to byla konzervativněji založená Liberální strana a levicovější Labouristická strana. Tyto strany podporovaly navázání bližších vztahů se Spojenými státy. Přesto však lze říci, že labouristé nebyli příliš nakloněni australské vojenské angažovanosti v amerických konfliktech. V současné době australská vláda deklaruje, že Spojené státy jsou klíčovým aktérem mezinárodního systému a zdůrazňuje důležitost další spolupráce.

Na Novém Zélandu byla situace vyhrocenější. Stejně jako v Austrálii se u moci střídala Labouristická strana a konzervativněji naladěná Národní strana. Národní strana podporovala prohlubování spolupráce se Spojenými státy, zatímco labouristé nevyklučovali spolupráci se Sovětským svazem, podporovali

uznání komunistické Číny a v polovině 80. let vedla jejich politika k vyloučení z ANZUS paktu. Národní strana se pokoušela protijadernou politiku zvrátit, přesto však byla legislativa zamezující vstup americkým jaderným lodím přijata. Ačkoliv na začátku 90. let pak byla spolupráce v bezpečnostní oblasti pozastavena, politické vztahy byly opět obnoveny. V současné době lze pozorovat, že vlády obou zemí budují mezi sebou bližší vztah.

Co se týče kulturní oblasti, Austrálie, Nový Zéland a koneckonců i Spojené státy jsou bývalými koloniemi Spojeného království. Pojí je tedy podobná minulost, historický původ a společný jazyk. Austrálie i Nový Zéland se od počátku izolovaly od asijsko-pacifického regionu a svou politiku směřovaly výhradně na Londýn. Události z první poloviny 20. století vedly k nutnosti definovat svou pozici v tomto regionu. Austrálie i Nový Zéland v období začátku studené války pak definitivně přiřadily své země do kultury západní. Obě země tedy pojí značné kulturní vazby se Spojenými státy americkými. Největší rozmach americké kultury do celého světa přinesly 20. léta 20. století. Tato vlna zasáhla i Austrálii a Nový Zéland. Právě v poválečném období pak sílí měkká moc Spojených států, která se pak ukazuje jako klíčová (Herring 2008: 439–440).

Jedním ze společných znaků diskutovaných zemí je skutečnost, že jsou to státy, jejichž populace je tvořena významným dílem imigranty. Austrálie i Nový Zéland zahájily v poválečné éře masové přijímání imigrantů z celého světa. V případě Austrálie se jednalo především o přilákání obyvatel britského či evropského původu, nicméně v průběhu 60. let byla restriktivní politika vůči asijskému přistěhovalectví ukončena. Vláda Nového Zélandu se nejdříve imigrační politice bránila, ale brzy zjistila, že neexistuje jiná rychlejší cesta jak viditelněji navýšit počet obyvatel. Uveden byl program asistované migrace, kdy Nový Zéland vítal obyvatele britských ostrovů, přičemž zájem byl o mladé vzdělané lidi bez závazků. Zde si lze proto povšimnout rozdílu, protože první vlna australské imigrace nekladla na přistěhovalce žádné vyšší nároky. Imigranti představovali pro Austrálii levnou pracovní sílu. Ovšem stejně jako Austrálie byl Nový Zéland proti přistěhovalectví z Asie. Tato podmínka byla zrušena až

v polovině 70. let, kdy Nový Zéland reagoval na uvolnění vazeb se Spojeným královstvím.

Ačkoliv populace obou zemí rostla, imigranti přicházeli spíše z Evropy a Asie než ze Spojených států amerických. Do roku 1970 představovali imigranti ze Spojených států necelé 1 % veškeré australské populace. V průběhu dalších let přistěhovalectví Američanů do Austrálie nepatrně stoupá, nicméně nejedná se o žádný výraznější pohyb. Od 70. let do Austrálie proudí spíše obyvatelé asijského původu, jejichž současný podíl v australské populaci činí celých 7 %. Na Nový Zéland migruje v posledních letech stejně jako do Austrálie převážně asijské obyvatelstvo. V roce 2001 byly z hlediska počtu migrantů na Nový Zéland Spojené státy až na 12. místě. Na 4. místě se umístila Čína (Department of Immigration and Multicultural Affairs 2001: 19; Office of Immigration Statistics 2012: 10). Migrace Spojených států do Austrálie či na Nový Zéland je spíše marginální a v průběhu posledních let nevykazuje žádné výraznější změny.

Formou migrace je i turistika. Jak Austrálie, tak i Nový Zéland jsou pro Spojené státy oblíbenou turistickou destinací. Podíl amerických turistů z celkového souhrnu všech turistů, kteří navštívili Austrálii v roce 2010, byl téměř 8 %. Spojené státy se tak staly třetí největší skupinou obyvatel, která kontinent navštívila. Pro Australany jsou Spojené státy hned druhou nejoblíbenější destinací. V roce 2010 tak navštívilo Spojené státy 11 % všech australských turistů. Pro Austrálii představují příjmy z cestovního ruchu značnou část celého rozpočtu.

Nový Zéland je na turismu závislý ještě více než Austrálie, když cestovní ruch tvoří více než 3 % celkového HDP země. Stejně jako australští turisté, novozélandští obyvatelé cestují nejvíce do sousední Austrálie. Druhou nejčastější destinací jsou však Spojené státy americké. Turisté, kteří cestují směrem na Nový Zéland, jsou nejpravděpodobněji obyvatelé Austrálie. Nový Zéland je také oblíbenou destinací pro čínské a japonské turisty. Obyvatelé Spojených států tvoří také nezanedbatelnou část z celkového počtu turistů proudících na Nový Zéland. Pokud však porovnáme vývoj z roku 2012, ukazuje se, že počet turistů

ze Severní Ameriky klesl o více než 1 % a naopak počet turistů z Asie stoupl téměř o 5 % (Statistics New Zealand 2012: 17). Pro obě země představují američtí turisté důležitou část příjmů, avšak trendem poslední doby je, že jejich počet klesá, zatímco turistů z Asie neustále přibývá.

Austrálie i Nový Zéland jsou zeměmi, které každoročně na své univerzity přijímají desetitisíce zahraničních studentů. Do obou zemí proudí v současnosti nejvíce studentů z Asie, a to především z Číny, Jižní Koreje anebo také Indie. V oblasti kulturní lze tedy pozorovat nárůst asijského vlivu. Austrálie i Nový Zéland podporují navazování bližších vazeb pomocí zakládání kulturních institucí⁷¹ (Šanc 2011: 231).

Spolupráce a vztahy Austrálie a Nového Zélandu se Spojenými státy je tedy z pohledu realistické a neorealisticke teorie možná pouze za předpokladu, že Spojené státy představují v tomto svazku dominantního aktéra, který určuje pravidla ostatním státům a zabraňuje tak chaosu v anarchistickém prostředí mezinárodního systému. Realisté předpokládají, že nejdůležitější motivací pro spolupráci je nutnost zajištění vlastní bezpečnosti státu, proto je spolupráce v oblasti bezpečnosti nejrozvinutější. Neorealismus namítá, že státy se mají spoléhat především samy na sebe. Tento obrat vidíme zejména po skončení války ve Vietnamu, kdy Spojené státy začínají uplatňovat Guamskou doktrínu, v jejímž důsledku Austrálie i Nový Zéland přehodnocují svou bezpečnostní politiku a snaží se o větší samostatnost.

Pomocí teorie liberálního a neoliberálního institucionalismu lze na spolupráci Austrálie, Nového Zélandu a Spojených států nahlížet odlišným způsobem. Spolupráce mezi výše uvedenými státy byla stále více institucionalizována a propojována různými organizacemi, což vedlo k rozvíjení další spolupráce. V ekonomické oblasti státy navázaly v bilaterální rovině dohody o volném obchodu, v rovině multilaterální vstoupily do organizace

---

⁷¹ Příkladem je například Australské centrum na výzkum Číny (*Australian Centre on China in the World*), jehož cílem je nalézt hlubší porozumění čínské kultury nejen v Austrálii, ale na celém světě (Australian National University 2013). Podobná instituce působí i na Novém Zélandu – *The New Zealand Contemporary China Research Centre* (Victoria University of Wellington 2012).

APEC. O úspěšnosti a přínosu této spolupráce dále svědčí i to, že se zde nalézají vůle tuto spolupráci dále rozvíjet pomocí Transpacifického partnerství. Státy se pokouší maximalizovat pomocí těchto institucí své zisky a upevňují tak vzájemný vztah.

Konstruktivistické hledisko namítá, že na mezinárodní systém a mezinárodní spolupráci nelze nahlížet z individualistického chápání zájmů států, ale jedná o myšlený sociální konstrukt. Identita států je tedy určena sociálními interakcemi a sociálním učením, nelze ji tedy chápat jako neměnnou. Austrálie i Nový Zéland tak nemusí pokračovat ve spolupráci se Spojenými státy, ale mohou se v souvislosti se stále četnějšími interakcemi s Asií definovat jako země asijské a opustit tak svou „západní“ identitu.

6. ZÁVĚR

Jak již bylo zmíněno v úvodu této bakalářské práce, Austrálie a Nový Zéland jsou dvě odlišné země a jejich zahraničně politické jednání musíme chápat odděleně. Každá z těchto zemí má svou vlastní politiku a vlastní vzorce chování. Cílem této bakalářské práce bylo porovnat vztahy Austrálie a Spojených států se vztahy Nového Zélandu a Spojených států v období po druhé světové válce. Jako hlavní hypotézu jsem si v úvodu této práce stanovila tvrzení, že Austrálie i Nový Zéland spolupráci se Spojenými státy rozvolňují a zaměřují svoji pozornost na asijské státy. Aby bylo možné tuto hypotézu ověřit či naopak vyvrátit, bylo nutné, se v obsahu této práce zabývat nejen představením australsko-amerických a novozélandsko-amerických dohod a paktů, nýbrž také dalšími vztahy a závazky těchto zemí.

Bližší vztahy Austrálie ke Spojeným státům se stejně jako vztahy Nového Zélandu ke Spojeným státům začínají objevovat v průběhu druhé světové války. Spojené státy americké v této době zajišťují bezpečnost obou zemí, přičemž dále nesdílí jejich úmysl kooperovat v bezpečnostní oblasti. Situace se mění na začátku studené války, kdy si Spojené státy uvědomují nestabilitu v tomto regionu a chtějí zabránit šíření komunistické ideologie. V roce 1951 je tedy založen Tichomořský bezpečnostní pakt, ze kterého profitují všechny zmíněné státy. Spojené státy se pro obě země stávají také významným ekonomickým partnerem, ačkoliv hlavní roli v oblasti ekonomiky hrálo do začátku 70. let Spojené království.

Do 80. let se tyto vzájemné vztahy vyvíjely podobně, nicméně v polovině 80. let se Nový Zéland odmítá vzdát své protijaderné politiky, která de facto znemožňuje dále plnit jeho povinnosti v bezpečnostním paktu ANZUS. Austrálie i Spojené státy tuto politiku neschvalují a Spojené státy následně přerušují s Novým Zélandem bezpečnostní spolupráci. Austrálie naopak spolupráci se Spojenými státy posiluje a bezpečnostní pakt ANZUS je zachován. Tato událost je pro mou práci stěžejní, neboť je to jeden z nejvýraznějších rozdílů v rámci

zkoumaných vztahů. V posledních letech je však spolupráce Nového Zélandu a Spojených států znovu ožívována, avšak neprobíhá již v rámci Tichomořského bezpečnostního paktu.

V oblasti ekonomických vztahů a spolupráce lze pozorovat největší nárůst vazeb s asijskými státy, které jsou v současné době pro ekonomiku Austrálie i pro ekonomiku Nového Zélandu klíčové. Obě země jsou závislé na zahraničním obchodu, a proto se snaží o zajištění určitých výhod pro svůj trh. Jak Austrálie, tak Nový Zéland uzavřel s několika zeměmi smlouvy vytvářející zóny volného obchodu. Bilaterální smlouvy, jež tvoří trh přímo se Spojenými státy, dosáhla do současné doby pouze Austrálie. Na multilaterální rovině má být v blízkém časovém horizontu uzavřena dohoda s názvem Transpacifické partnerství. Jak z tohoto textu vyplývá, pro Austrálii a Nový Zéland jsou v současné době klíčovými ekonomickými partnery asijské státy, a to hlavně Čína, nicméně Spojené státy americké stále představují stabilního ekonomického partnera.

V oblasti vztahů politických vyplývá, že větší podporu pro spolupráci se Spojenými státy vyjadřovali konzervativněji naladěné strany, tedy Liberální strana v případě Austrálie a Národní strana v případě Nového Zélandu. Za vlád labouristických nebylo navazování vztahů se Spojenými státy vyloženě bráněno, nicméně obě vlády prostřednictvím své politiky vztahy se Spojenými státy spíše poškozovaly. V současné době se staví jak australská, tak i novozélandská vláda ke kooperaci se Spojenými státy velmi pozitivně, což potvrzuje i množství vzájemných dohod, které od začátku tohoto tisíciletí všechny strany podepsaly.

V oblasti kulturních vztahů jsem sledovala vzájemnou migraci, turistický ruch a výměnu zahraničních studentů. Spojené státy ani pro Austrálii ani pro Nový Zéland nepředstavují zemi, ze které proudí nejvíce imigrantů. Takovou zemí je například Čína. Počet asijských imigrantů se každým rokem zvyšuje. Co se týče objemu cestovního ruchu, který mezi těmito státy proudí, zde je zřejmé, že Spojené státy jsou pro obě země oblíbenou turistickou destinací a stejně tak pro Spojené státy jsou Austrálie i Nový Zéland populárním zahraničně turistickým cílem. Co se týče studentských výměn, nejvíce zahraničních studentů proudí

do Austrálie i na Nový Zéland z asijských zemí. Nejvýrazněji však z Číny. Ačkoliv jsou Spojené státy Austrálii a Novému Zélandu podstatě blíže, v posledních letech se oba státy pokoušejí o prohloubení kulturních vztahů i se státy asijskými.

Pomocí výše uvedených poznatků bych na závěr konstatovala, že stanovenou hypotézu nelze jednoznačně potvrdit. Výsledky spíše naznačují, že především v oblasti ekonomické spolupráce se Austrálie a Nový Zéland skutečně zaměřují více na asijské státy, jejichž ekonomika se rozvíjí a obě země v současné době obchodují v nejvyšších částkách s Čínou. Spolupráce v této oblasti je však se Spojenými státy dále rozvíjena. V oblasti bezpečnostní se vzájemné vztahy spíše posilují. Austrálie a Spojené státy spolupracují stabilně již od začátku 50. let. Bližší vztahy se Spojenými státy jsou navazovány především po roce 2007. V oblasti politické se vztahy vyvíjí také spíše pozitivním směrem, a to v obou případech. Kulturní vazby jsou také stále silné, ačkoliv zde pomalu proniká asijský element.

Spojené státy představují pro Austrálii i pro Nový Zéland v současné době důležitého partnera ve všech oblastech spolupráce. Tento vztah je již prověřený více než půl stoletím vzájemné kooperace. Austrálie i Nový Zéland se v průběhu těchto let staly nezávislými státy s vlastní zahraniční politikou, jež má za cíl integrovat se do asijsko-pacifického regionu. Tato integrace však podle poznatků provedené analýzy nemusí nutně znamenat přerušování vazeb se Spojenými státy a úplné přeorientování těchto dvou států na asijské země.

Na analyzovanou spolupráci jsem se pokusila aplikovat teorie mezinárodních vztahů, které byly představeny v teoretické kapitole. Optikou realismu a neorealismu můžeme říci, že vztah Austrálie a Nového Zélandu ke Spojeným státům je založen primárně na bezpečnostní spolupráci. Spojené státy zajišťují základní realistický předpoklad k přežití státu. Obrat přichází v 80. letech, kdy se Austrálie i Nový Zéland pokoušejí o získání soběstačnosti v této oblasti. Podle neorealistů se státy musí spoléhat především samy na sebe.

Liberální institucionalismus vyzdvihuje důležitost spolupráce, a to prostřednictvím multilaterálních institucí. Austrálie, Nový Zéland a Spojené státy spolupracují prostřednictvím několika multilaterálních ekonomických uskupení a tato spolupráce je dále rozvíjena. Konstruktivismus chápe vztahy se Spojenými státy jako sociální konstrukt, který byl v průběhu času vytvořen. Identitu těchto států nelze brát jako neměnnou a díky zvyšujícím se interakcím s asijskými státy může tato spolupráce oslabovat.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

7.1 Prameny

Anzus Treaty (1951). *Security Treaty between Australia, New Zealand and the United States of America* (San Francisco: 1.9. 1951).

Treaty of Rarotonga (1985). *South Pacific Nuclear Weapons Free Zone Treaty* (Rarotonga: 6.8. 1985).

7.2 Literatura

Alves, Dora (1991). U.S. – New Zealand Relations: The National Government of New Zealand. *Asian Survey* 31 (11), s. 1061–1078.

Australian Bureau of Statistics (2012). *2012 – Year Book Australia* (Canberra: Commonwealth of Australia).

Australian Government (2012). *Australia in the Asian Century: White Paper* (Canberra: Commonwealth of Australia).

Australian Social Trends (2007). *International Students in Australia* (Canberra: Australian Bureau of Statistics).

Axelrod, Robert – Keohane, Robert O. (1985). Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions. *World Politics* 38 (1), s. 226–254.

Bertram, Geoff (2009). The New Zealand Economy, 1900-2000. IN: Byrnes, Giselle eds., *The New Oxford History of New Zealand* (Melbourne: Oxford University Press), s. 537–572.

Blainey, Geoffrey (1999). *Dějiny Austrálie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Brooking, Tom (2004). *The History of New Zealand* (Westport: Greenwood Press).

Cox, Lloyd – O'Connor, Brendon (2012). Australia, the US, and the Vietnam and Iraq Wars: „Hound Dog, not Lapdog“. *Australian Journal of Political Science* 47 (2), s. 173–187.

Cully, Mark – Pejoski, Laze (2012). Australia Unbound? Migration, openness and population futures. IN: Pincus, Jonathan – Hugo, Graeme eds., *A Greater Australia: Population, policies and governance* (Melbourne: CEDA), s. 60–71.

Commonwealth Bureau of Census and Statistics Melbourne (1910). *Official Year Book of the Commonwealth of Australia* (Melbourne: The Royal Statistical Society).

Commonwealth Bureau of Census and Statistics (1960). *Official Year Book of the Commonwealth of Australia* (Canberra: Commonwealth Bureau of Census and Statistics).

Commonwealth Bureau of Census and Statistics (1970). *Official Year Book of the Commonwealth of Australia* (Canberra: Commonwealth Bureau of Census and Statistics).

Donnini, Frank P. (1991). *ANZUS in revision: changing defense features of Australia and New Zealand in the mid-1980s* (Alabama: Air University Press).

Department of Defence (1987). *The Defence of Australia* (Canberra: Australian Government Publishing Service).

Department of Homeland Security (2012). *2011 Yearbook of Immigration Statistics* (Washington, D.C.: Office of Immigration Statistics).

Department of Immigration and Multicultural Affairs (2001). *Immigration: Federation to Century's End* (Belconnen: Commonwealth of Australia).

Dowrick, Steve (1999). Economic growth. IN: Kriesler, Peter eds., *The Australian Economy* (St. Leonards NSW: Allen & Unwin), s. 6–25.

Drulák, Petr (2003). *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

Eichler, Jan (2006). *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století* (Praha: Ministerstvo obrany České republiky).

Glaser, Charles L. (1994). Realists as Optimists: Cooperation as Self-Help. *International Security* 19 (3), s. 50–90.

Grey, Jeffrey (2008). *A Military History of Australia* (Cambridge: Cambridge University Press).

Grieco, Joseph M. (1988). Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism. *International Organization* 42 (3), s. 485–507.

Grieco, Joseph M. (1990). *Cooperation among states* (New York: Cornell University Press).

Gustafson, Barry (2003). Společenské změny za vlády Národní strany (1949-1972). IN: Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 224–247.

Harper, Norman D. (1953). Pacific Security as Seen from Australia. *International Organization* 7 (2), s. 213–228.

Herring, Georg C. (2008). *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relations Since 1776* (New York: Oxford University Press).

Heywood, Andrew (2008). *Politické ideologie* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Hubinger, Václav (2006). *Encyklopedie diplomacie* (Praha: Libri).

International Division Ministry of Education (2012). *Exchange Rates and International Student Enrolments in New Zealand 2003-2011* (Ministry of Education).

Jenny, Frederic (2002). *International Cooperation on Competition: Myth, Reality and Perspective* (Minneapolis: The University of Minnesota Law School Conference on Global Antitrust Law and Policy).

Johnson, Paul (2008). *Dějiny dvacátého století* (Praha: nakladatelství Rozmluvy).

Keohane, Robert O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in World Political Economy* (Princeton: Princeton University Press).

Keohane, Robert O. (1990). Multilateralism: An Agenda for Research. *International Journal* 45 (4), s. 731–764.

Kratochvíl, Petr – Drulák Petr (2009). *Encyklopedie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

Lebow, Richard Ned (2007). *Coercion, cooperation, and ethics in international relations* (New York: Routledge).

Macintyre, Stuart (2009). *A Concise History of Australia* (Melbourne: Cambridge University Press).

Martin, Lisa (1992). Interests, Power, and Multilateralism. *International Organization* 46 (4), s. 765–792.

McKinnon, Malcom (2003). Nový Zéland a svět (1914-1951). IN: Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 199–223.

Meissner, Werner (2002). Cultural Relations between China and the Member States of the European Union. *The China Quarterly* (169), s. 181–203.

Millar, Thomas Bruce (1980). Australia's Foreign Policy. *India Quaterly: A Journal of International Affairs* 36, s. 192–204.

Milner, Helen (1992). International Theories of Cooperation among Nations: Strengths and Weaknesses. *World Politics* 44 (3), s. 466–496.

Ministry of Foreign Affairs and Trade (2007). *Our Future with Asia* (Wellington: Ministry of Foreign Affairs and Trade).

Moran, Bernard – Loudon, Trevor (2007). The Untold Story Behind New Zealand's ANZUS Breakdown. *National Observer* 74, s. 21–36.

Mulgan, Richard (2004). *Politics in New Zealand* (Auckland: Auckland University Press).

Müller, Harald (2002). Security Cooperation. IN: Carlsnaes, Walter – Risse, Thomas – Simmons, Beth A. eds., *Handbook of International Relations* (London: SAGE Publications Ltd), s. 369–391.

Office of Immigration Statistics (2012). *2011 Yearbook of Immigration Statistics* (U.S. Department of Homeland Security).

Padelford, Norman J. (1954). Regional Organization and the United Nations. *International Organization* 8 (2), s. 203–216.

Patterson, Gardner – Polk, Judd (1947). The Emerging Pattern of Bilateralism. *The Quarterly Journal of Economics* 62 (1), s. 118–142.

Pugh, Michael C. (1989). *The ANZUS Crisis, Nuclear Visiting and Deterrence* (Cambridge: Cambridge University Press).

Sinclair, Keith (2003). Těžké časy (1972–1989). IN: Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 296–312.

Smith, Alastair (2009). Political Groups, Leader Change, and the Pattern of International Cooperation. *The Journal of Conflict Resolution* 53 (6), s. 853–877.

Smith, Phillippa Mein (2005). *A Concise History of New Zealand* (Melbourne: Cambridge University Press).

Statistics New Zealand (2012). *Tourism Satellite Account: 2012* (Wellington: Statistics New Zealand).

Šanc, David (2011). Austrálie a Oceánie. IN: Cabada, Ladislav – Šanc, David et al., *Panregiony ve 21. století. Vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 214–239.

Šanc, David (2007). Politický systém Austrálie. IN: Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth. Politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 32–60.

Tedesco, John C. eds. (2008). The EU and the United States on Terrorism: United We Stand?. IN: Kaid, Lynda Lee eds., *The EU Expansion: Communicating Shared Sovereignty in the Parliamentary Elections* (New York: Peter Lang Publishing), s. 223–242.

The Treasury (2013). *New Zealand Economic and Financial Overview 2013* (New Zealand Government).

UNWTO (2012). *UNWTO Tourism Highlights, 2012 Edition* (World Tourism Organization).

Vaughn, Bruce (2012). *Australia: Background and U.S. Relations* (Congressional Research Service).

Vaughn, Bruce (2011). *New Zealand: Background and Bilateral Relations with the United States* (Congressional Research Service).

Veselý, Zdeněk (2008). *Mezinárodní vztahy v datech (od starověku do současnosti)* (Praha: Professional Publishing).

Veselý, Zdeněk (2002). *Smlouvy, pakty, dohody* (Praha: Epoque).

Vowels, Jack (2003). Nejnovější doba (90. léta). IN: Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: nakladatelství Lidové noviny), s. 313–324.

Waisová, Šárka (2008). *Mezinárodní organizace a režimy* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Waisová, Šárka (2009). *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk).

West, Barbara A. – Murphy, Frances T. (2010). *A Brief History of Australia* (New York: Facts on File).

Zartman, William – Touval, Saadia (2010). Introduction: return to the theories of cooperation. IN: Zartman, William – Touval Saadia eds., *International Cooperation: The Extents and Limits of Multilateralism* (Cambridge: Cambridge University Press), s. 1–11.

Ženíšek, Marek (2007). Politický systém Nového Zélandu. IN: Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth. Politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 61–97.

7.3 Internetové zdroje

APEC. *Mission Statement* (<http://www.apec.org/About-Us/About-APEC/Mission-Statement.aspx>, 29.3. 2013).

ASEAN (2012). *Overview* (<http://www.asean.org/asean/about-asean/overview>, 15. 3. 2013).

Australian Bureau of Statistics (2011a). *Australian National Accounts: Tourism Satellite Account, 2010-11* (<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/5249.0?OpenDocument>, 29.3. 2013).

Australian Bureau of Statistics (2011b). *Australian Social Trends, Dec 2011* (<http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Lookup/4102.0Main+Features20Dec+2011>, 15.4.2013).

Australian Bureau of Statistics (2011c). *Overseas Arrivals and Departures, Australia, Dec 2010* (<http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Previousproducts/3401.0Feature%20Article1Dec%202010?opendocument&tabname=Summary&prodno=3401.0&issue=Dec%202010&num=&view=>, 29.3. 2013).

Australian National University (2013). *Australian Centre on China in the World* (<http://ciw.anu.edu.au/>, 15.4. 2013).

Australian Trade Commission (2013). *Australia New Zealand Closer Economic Agreement (ANZCERTA)* (<http://www.austrade.gov.au/ANZCERTA/default.aspx>, 29.3. 2013).

Ayson, Robert – Phillips, Jock (2012). Improving Relations, 1990-2011. *Te Ara – Encyclopedia of New Zealand* (<http://www.teara.govt.nz/en/united-states-and-new-zealand/page-4>, 15.4. 2013).

Central Intelligence Agency (2013a). *The World Factbook - Australia-Oceania: Australia* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/as.html>, 29. 3. 2013).

Central Intelligence Agency (2013b). *The World Factbook - Australia-Oceania: New Zealand* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nz.html>, 29. 3. 2013).

Commonwealth of Australia (2009). *More than 60 Years of Post-War Migration* (<http://www.immi.gov.au/media/fact-sheets/04fifty.htm>, 15.4. 2013).

Department of Foreign Affairs and Trade (2012). *Country and Region Fact Sheet: Australia* (<http://www.dfat.gov.au/geo/fs/>, 15.3. 2013).

Department of Foreign Affairs and Trade. *United States of America* (<http://www.dfat.gov.au/geo/us/>, 15.3. 2013).

Ministry for Culture and Heritage (2012a). *First World War casualties by month* (<http://www.nzhistory.net.nz/media/photo/first-world-war-casualties-month>, 29.3. 2013).

Ministry for Culture and Heritage (2012b). *The legacy of war - First World War overview* (<http://www.nzhistory.net.nz/war/first-world-war-overview/impact-on-international-relations>, 29. 3. 2013).

Ministry for Culture and Heritage (2012c). *The Vietnam War* (<http://www.nzhistory.net.nz/war/vietnam-war>, 29.3. 2013).

Ministry for Culture and Heritage (2012d). *Assisted Immigration to New Zealand 1947–1975* (<http://www.nzhistory.net.nz/culture/assisted-immigration-to-nz-from-the-uk>, 29.3. 2013).

Ministry of Business, Innovation & Employment (2012a). *Key Tourism Statistics* (<http://www.med.govt.nz/sectors-industries/tourism/pdf-docs-library/key-tourism-statistics/key-tourism-statistics.pdf>, 29.3. 2013).

Ministry of Business, Innovation & Employment (2012b). *Tourism satellite account* (<http://www.med.govt.nz/sectors-industries/tourism/tourism-research-data/tourism-satellite-account>, 29.3. 2013).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs & Trade (2013). *United States of America* (<http://www.mfat.govt.nz/Countries/North-America/United-States.php>, 29.3. 2013).

Office of the United States Trade Representatives. *Benefits of Trade* (<http://www.ustr.gov/about-us/benefits-trade>, 9. 3. 2013).

Office of the United States Trade Representatives (2011). *The United States in the Trans-Pacific Partnership* (<http://www.ustr.gov/about-us/press-office/fact-sheets/2011/november/united-states-trans-pacific-partnership>, 15. 3. 2013).

Phillips, Jock (2012). History of immigration. *Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand* (<http://www.teara.govt.nz/en/history-of-immigration/print>, 29.3. 2013).

Smith, Phillippa Mein (2012). Australia and New Zealand – Defence and Security. *Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand*. 13.7. 2012 (<http://www.teara.govt.nz/en/australia-and-new-zealand/page-3>, 29.3. 2013).

United States Census Bureau (2013a). *Trade in Goods with Australia* (<http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c6021.html>, 15.3. 2013).

United States Census Bureau (2013b). *Trade in Goods with New Zealand* (<http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c6141.html>, 29.3. 2013).

U.S. Department of Defense (2012). *United States, New Zealand Sign Defense Cooperation Arrangement* (<http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=15388>, 29.3. 2013).

U.S. Department of State (2012). *U.S. Relations with New Zealand* (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35852.htm>, 29.3. 2013).

U.S. Department of State: Office of the Historian (a). *A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country*,

since 1776: New Zealand (<http://history.state.gov/countries/new-zealand>, 29.3. 2013).

U.S. Department of State: Office of the Historian (b). *Milestones: 1953–1960* (<http://history.state.gov/milestones/1953-1960/SEATO>, 29.3. 2013).

US NZ Council (2013). *History of US – NZ Relations* (<http://www.usnzcouncil.org/us-nz-issues/us-nz-relations/>, 29.3. 2013).

U.S. Travel Association (2013). *Travel Facts and Statistics* (<http://www.ustravel.org/news/press-kit/travel-facts-and-statistics>, 15.4. 2013).

Victoria University of Wellington (2012). *About the Centre* (<http://www.victoria.ac.nz/chinaresearchcentre/about/index.aspx>, 15.4. 2013).

8. RESUMÉ

The main aim of this thesis was to compare Australian-American relationship to New Zealand-American relationship after the Second World War. Thanks to the method of comparison I analyzed the similarities and differences in their relationships. In the introduction I set a hypothesis whether Australia and New Zealand are still close partners of the United States. My hypothesis states that these relationships are weakened and Australia and New Zealand focused their politics mainly at Asian region. I also provided some views on this cooperation through the optics of international relations theories.

Theoretical chapter divided the whole theme of cooperation into four sections. The first one was economic cooperation. In the comparison I focused mainly on Australian-American and New Zealand-American international trade. The results of comparison showed that the United States are not the most important economic partner of Australia, neither New Zealand. The role of the United States is now being taken over by China and other Asian countries. Next dimension of cooperation was security. Security is probably the part where United States still play the main role for Australia and as well as for New Zealand. The security pact ANZUS which was signed between Australia, New Zealand and United States remained bilateral, but New Zealand cooperates with the United States without it again. Third section sought differences in approaches of Australian and New Zealand government to cooperation with the United States. Fourth section analyses cultural ties among these states.

The results of analysis indicate that the United States are still an important cooperation partner for both Australia and New Zealand. Their relationship is the strongest in security issues, but economic ties weakened. Cultural ties are deep, but the Asian element expanded. Politically, Australia and New Zealand are official and important partners for United States.